

Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v České republice

Evropská komise

Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování
Ředitelství D: Sociální práva a začlenění
Oddělení D.2: Sociální ochrana

Kontakt: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=2&langId=cs&acronym=contact>

Evropská komise

B-1049 Brusel

Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v České republice

Rukopis dokončen v Července 2023

Tento dokument nemůže být považován za oficiální stanovisko Evropské komise.

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2023

© Evropská unie, 2023

Politika opakovaného použití dokumentů Evropské komise se provádí na základě rozhodnutí Komise 2011/833/EU ze dne 12. prosince 2011 o opakovaném použití dokumentů Komise (Úř. věst. L 330, 14.12.2011, s. 39). Není-li uvedeno jinak, je opakované použití tohoto dokumentu povoleno v rámci licence Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znamená, že opakované použití se povoluje za předpokladu, že je řádně uveden zdroj a jakékoli změny.

K veškerému použití nebo reprodukci prvků, které nejsou ve vlastnictví Evropské unie, může být nutné získat svolení přímo od příslušných držitelů práv.

V životě může přijít chvíle, kdy budete odkázáni na dávky sociálního zabezpečení. Jestliže žijete v zemi, kde jste se narodili a splňujete podmínky pro nárok na dávku, budete oprávněni k jejich pobírání. Ale toto právo máte i v případě, že jste občanem EU a přestěhujete se do jiné země EU. Níže uvedené informace osvětlí, kdy máte nárok na dávky, v jakém rozsahu a jak postupovat při podání žádosti.

Obsah

RODINA	6
Přídavky na děti	7
Příspěvek na bydlení	13
Jednorázové dávky	16
Pěstounská péče	18
ZDRAVÍ	23
Zdravotní péče	24
Dávky v nemoci	27
PRACOVNÍ NESCHOPNOST	31
Invalidita	32
Zdravotně postižení	34
Pracovní úrazy a nemoci z povolání	39
DŮCHOD A POZŮSTALÝ	43
Starobní důchody	44
Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v České republice - Dávky pro pozůstalé	48
Zvláštní příplatky a příspěvky k důchodu	51
POMOC V HMOTNÉ NOUZI	55
Dávky hmotné nouze	56
NEZAMĚSTNANOST	60
Nezaměstnanost	61
CO SE POČÍTÁ PO NÁVRATU ZE ZAHRANIČÍ	65
Co se děje po návratu ze zahraničí	66
FAKTICKÉ BYDLIŠTĚ	69
Faktické bydliště	70

Rodina

Přídavky na děti

Tato kapitola vysvětluje, jaké příspěvky mohou pobírat rodiče dítěte v České republice. Zahrnuje podporu před porodem, na niž mají nárok některé matky, a péči o novorozence i starší děti. Občané jiných členských států EU mají na tyto dávky nárok, pokud splní stejné podmínky, jako občané ČR.

Některé dávky jsou stejné pro všechny rodiče bez rozdílu příjmu, jiné se odvíjejí od ekonomické a sociální situace konkrétní rodiny.

Vysvětlované dávky jsou následující:

- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství;
- rodičovský příspěvek;
- peněžitá pomoc v mateřství;
- dávka otcovské poporodní péče – otcovská;
- přídavek na dítě;
- náhradní výživné.

V jaké situaci mohu žádat?

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství náleží těhotným ženám a matkám novorozenců, které jsou zaměstnané. Slouží jako náhrada ušlého zisku, pokud jsou tyto ženy z důvodu těhotenství či mateřství přeřazeny na hůře placenou pozici a je hrazen z nemocenského pojištění.

Rodičovský příspěvek je hlavní formou podpory pro rodiče s malými dětmi. Konkrétně je určen rodičům pečujícím o nejmladší děti (dítě nejdéle do čtyř let jeho věku) v rodině. Příspěvek může obdržet matka, otec i člověk, jemuž bylo dítě soudně svěřeno do péče, nebo člověk vychovávající osvojené dítě, vždy ale pouze jeden z rodičů.

Peněžitá pomoc v mateřství je dávka nahrazující příjem matkám těsně před porodem a v prvních měsících po něm. Vztahuje se na ženy, které se účastní nemocenského pojištění, ať už jako zaměstnankyně, nebo osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ - viz Slovníček pojmů). Žádat mohou již v době před porodem. Za specifických podmínek může mít pojištěný otec dítěte nebo manžel náhradní matky také nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

Dávka otcovské poporodní péče – otcovská může být poskytnuta otcům ze zdravotního pojištění od 1. února 2018. Mají na ni nárok pojištění otcové, kteří pečují o své dítě nebo pojištění náhradní rodiče (muž a žena) pečující o dítě v jejich náhradní rodičovské péči ve věku do sedmi let na začátku pěstounské péče.

Přídavek na dítě je dlouhodobá dávka určená rodinám s nižšími až středními příjmy. Pomáhá jim pokrývat náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Nárok na přídavek se odvíjí od celkového příjmu rodiny.

Náhradní výživné může být (od července 2021) poskytnuto nezaopatřeným dětem, jejichž nepřítomní rodiče neplní svoji zákonnou povinnost platit výživné svým dětem.

Jaké podmínky musím splňovat?

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vykonávání některých typů zaměstnání je ženám v těhotenství a raném mateřství výslovně zakázáno. Jiné mohou ošetřující lékaři označit za rizikové v individuálních případech těhotenství a mateřství. Pokud je z těchto bezpečnostních důvodů zaměstnaná žena přeřazena na hůře placenou pozici, má nárok na vyrovnávací příspěvek.

Zaměstnané ženy jej mohou pobírat i v případě, kdy v důsledku těhotenství nebo mateřství jí musely být upraveny pracovní podmínky, jako zkrácení pracovní doby nebo zrušení práce v noci.

Příspěvek je hrazen z nemocenského pojištění a nárokovat jej mohou jen zaměstnankyně. Vyplácí se po dobu přeřazení na méně placenou pozici, nejdéle do počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu. V některých případech se může vyplácet i po porodu.

Rodičovský příspěvek

Na rodičovský příspěvek má nárok biologický nebo náhradní rodič, který má bydliště v České republice nebo je zde zaměstnán (jde-li o občana EU, EHP, Švýcarska nebo Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku*), pokud osobně a celodenně pečuje o dítě do čtyř let věku. Je možné jej vyplácet jen jednou – na nejmladší – dítě/děti v rodině. O jeho přiznání nerozhoduje příjem rodiče.

Nárok na rodičovský příspěvek je platný i pokud dítě navštěvuje předškolní zařízení. Děti do dvou let mohou navštěvovat předškolní zařízení maximálně 92 hodin měsíčně, u starších dětí však není tato doba omezena. Stejně tak má rodič právo v době pobírání příspěvku pracovat nebo podnikat, jeho výdělek není omezen.

Peněžitá pomoc v mateřství

Hlavní podmínkou přiznání peněžitá pomoci v mateřství je pro zaměstnance účast na nemocenském pojištění v době nástupu na dávku nebo v ochranné lhůtě, pokud jejich nemocenské pojištění vypršelo. Kromě toho za ně zaměstnavatel musel odvádět platby za účast na nemocenském pojištění minimálně 270 kalendářních dní v posledních dvou letech před datem, kdy se začíná dávka vyplácet.

OSVČ mají nárok na pomoc, pokud se účastnily na nemocenském pojištění a splnily minimální dobu pojištění (je stejná jako pro zaměstnance) odváděly nemocenské pojistné nejméně 180 dnů během posledního roku před datem, kdy se začíná dávka vyplácet.

Otec dítěte nebo manžel matky může mít nárok na tuto dávku

- Pokud uzavřel písemnou dohodu a matkou, uvádějící že bude pečovat o novorozené dítě;
- Pokud matka nemůže nebo nemá pečovat o dítě ze závažných zdravotních důvodů.

Dávka otcovské poporodní péče – otcovská

Účast na nemocenském pojištění na začátku otcovské je hlavním požadavkem pro nárok. Dávku otcovské poporodní péče lze přiznat otcům, pokud dítě, o něž pečují, se narodilo po 20. prosinci 2017. V případě náhradní rodičovské péče musí být dítě na začátku náhradní rodičovské péče mladší než sedm let. Otcovská musí začít do šesti týdnů od narození dítěte nebo od začátku náhradní rodičovské péče. Od 1. prosince 2022 se poskytuje také otcům mrtvě narozených dětí nebo dětí, které zemřely do 6 týdnů po porodu.

Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je určen dětem v rodinách, jejichž měsíční příjem v předchozím kalendářním čtvrtletí nepřesáhl tzv. rozhodný příjem – tedy 3,4násobek životního minima, které je stanoveno jako celková částka životního minima rodiny/domácnosti:

První dospělá osoba v domácnosti	4 470 Kč
Druhá dospělá osoba v domácnosti (ne dítě)	4 040 Kč
Nezaopatřené dítě do 6 let věku	2 480 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku 6-15 let	3 050 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku 15-26 let	3 490 Kč

Příklad:

Rodina	Celkové životní minimum	Hranice rozhodného příjmu
Dva dospělí, dítě 5 let	10 990 Kč	37 366 Kč
Dva dospělí, děti 5, 8 let	14 040 Kč	47 736 Kč
Dva dospělí, děti 5, 8, 12 let	17 090 Kč	58 106 Kč

Podmínkou poskytnutí dávky je bydliště nebo zaměstnání (včetně OSVČ) alespoň jednoho z rodičů v České republice (nebo v jiné zemi EU či EHP nebo švýcarská státní příslušnost nebo stání příslušnost Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku*).

*Každý případ je třeba posoudit individuálně, aby se určilo, zda osoba spadá do oblasti působnosti článku 30 dohody o vystoupení, a tedy se na ni vztahují koordinační nařízení EU, nebo zda spadá do oblasti působnosti situací popsaných v článku 32 Dohody o vystoupení a/nebo spadá pod vnitrostátní právní předpisy a Protokol o koordinaci sociálního zabezpečení připojený k Dohodě o obchodu a spolupráci.

Náhradní výživné

Nárok na náhradní výživné má nezaopatřené dítě, které má trvalý pobyt a bydliště na území České republiky. Trvalý pobyt a bydliště se nevyžadují, pokud se použijí přímo použitelné právní předpisy EU.

První konkrétní podmínkou nároku je, že rodič (povinná osoba) neplatí výživné stanovené rozhodnutím soudu. Druhou podmínkou pro nárok na náhradní výživné je, že musí probíhat exekuční řízení nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí o vymožení výživného.

Příjem rodiny nemá žádný vliv na nárok.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

Tento příspěvek se stanovuje jako rozdíl mezi denním vyměřovacím základem (viz Slovníček pojmů), který se počítá od data přeřazení na méně placenou pozici v důsledku a průměrným denním příjmem po přeřazení.

Denní vyměřovací základ (DVZ) se vypočítá na základě průměrného denního příjmu za posledních 12 měsíců, který se pro výpočet dávky snižuje, pokud přesáhne určitou hodnotu:

Denní příjem	Podíl započítaný do DVZ
Do 1 345Kč	100 %
1 345 Kč - 2 017 Kč	60 %
2 017 Kč - 4 033 Kč	30 %
Nad 4 033 Kč	0 %

Výsledná částka se zaměstnankyni vyplácí, dokud je přeřazena na hůře placenou pozici, avšak ne za dny, kdy byla v pracovní neschopnosti, karanténě nebo se starala o nemocného člena rodiny.

Ženy, které mají na dávku nárok, podávají žádost o vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství společně se svým zaměstnavatelem, který ji pak zašle na příslušnou Okresní správu sociálního zabezpečení v místě sídla zaměstnavatele.

Rodičovský příspěvek

Rodič má právo vyčerpat formou této dávky celkem maximálně 300 000 Kč v průběhu nejdéle čtyř let. V případě dvojčat nebo vícečetných porodů se celková částka zvyšuje na 450 000 Kč.

O délce čerpání, a tedy i výši měsíční částky, může rozhodnout sám.

Potom existují různé varianty pobírání příspěvku. Orientační příklad:

Doba pobírání příspěvku	Měsíční výše
19 měsíců	15 789 Kč
29 měsíců	10 345 Kč
43 měsíců	6 977 Kč

Příjemce rodičovského příspěvku může tyto částky měnit jedenkrát za tři měsíce.

Možnost vlastního nastavení příspěvku má však svá omezení, daná výší 30násobku tzv. denního vyměřovacího základu pro stanovení výše peněžité pomoci v mateřství (viz Slovníček pojmů). Jde zhruba řečeno o předchozí průměrný měsíční výdělek. To však platí pouze v případě, pokud má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, byl tedy plátcem nemocenského pojištění. Možnost zůstává i v situaci, kdy je plátcem druhý rodič dítěte.

U lidí s vyšším vyměřovacím základem (tedy vyššími předchozími příjmy) platí, že měsíční částka příspěvku smí dosáhnout maximální výše 49 440 Kč (v roce 2023).

Rodiče, kteří neplatili nemocenské pojištění a nelze jim stanovit vyměřovací základ (studenti, nezaměstnaní, OSVČ, které si neplatily dobrovolné nemocenské pojištění), mají nárok na měsíční částku výplaty rodičovského příspěvku do 13 000 Kč.

V pobírání rodičovského příspěvku se smějí otec a matka střídat. Vždy má na něj však nárok jen jeden z nich.

O rodičovský příspěvek lze zažádat buď elektronicky, nebo osobně na krajské pobočce nebo kontaktním pracovišti Úřadu práce v místě bydliště.

Peněžité pomoci v mateřství

Čerpání peněžité pomoci lze obvykle nárokovat ještě v těhotenství. Obecně odpovídá doba pobírání peněžité pomoci v mateřství době mateřské dovolené. Těhotné ženy si mohou určit zahájení pobírání peněžité pomoci v mateřství na osmý až šestý týden před očekávaným termínem porodu. Je možné však o peněžitou pomoc v mateřství žádat i po porodu.

Doba poskytování se různí:

- 28 týdnů se pomoc vyplácí ženě, která porodila jedno dítě;
- 37 týdnů matce po vícečetném porodu;
- 22 týdnů má nárok na podporu otec dítěte nebo manžel matky od chvíle, kdy péči o novorozence převzal;
- 31 týdnů má nárok otec dítěte nebo manžel matky, který převzal děti po vícečetném porodu.

Jestliže otec nebo manžel matky převezme péči o novorozené dítě, doba, po kterou byla peněžité pomoci vyplácena matce po porodu, bude zohledněna při výpočtu doby vyplácení peněžité pomoci jemu.

Dávka se vyplácí za kalendářní den a její výše se vypočítá jako 70 % denního vyměřovacího základu.

Denní vyměřovací základ se vypočítá na základě průměrného denního výdělku za minulých 12 měsíců, který je snížen pro účely výpočtu dávek, pokud je vyšší než specifická částka:

Denní výdělek	Podíl započtený do denního vyměřovacího základu
Do 1 345 Kč	100 %
1 345 Kč – 2 017 Kč	60 %
2 017 Kč – 4 033 Kč	30 %
Více než 4 033 Kč	0 %

Zaměstnaná žena splňující podmínky podá žádost o peněžitou pomoc v mateřství u svého zaměstnavatele, který ji pak postoupí Okresní správě sociálního zabezpečení příslušné pro místo sídla podniku. OSVČ vyplní formulář žádosti a podá jej Okresní správě sociálního zabezpečení příslušné pro místo podnikání sama.

Dávka otcovské poporodní péče

Placená otcovská e poskytuje jednomu rodiči a nemění se podle počtu malých dětí, o které je současně pečováno. Je placená po dobu čtrnácti kalendářních dní a nelze ji přerušit a znovu použít později. Otcovská musí být zahájena do šesti týdnů po porodu nebo datu zahájení náhradní rodičovské péče.

Dávky otcovské poporodní péče činí 70 % redukováný denní vyměřovací základ za kalendářní den. Denní vyměřovací základ se vypočítá na základě průměrného denního příjmu za posledních 12 měsíců a je snížen, pokud převyšuje specifikovanou částku.

Denní výdělek	Podíl započtený do denního vyměřovacího základu
Do 1 345 Kč	100%
1 345 Kč – 2 017 Kč	60%
2 017 Kč – 4 033 Kč	30%
Více než 4 033 Kč	0%

Stejně jako v případě jiných dávek z nemocenského pojištění musí zaměstnanci požádat o dávky otcovské poporodní péče prostřednictvím svých zaměstnavatelů. OSVČ musí podat své žádosti přímo Okresní správě sociálního zabezpečení (OSSZ) kde jsou registrovány.

Přídavek na dítě

Vyplácí se ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte ve dvou částkách. Tato částka se mění podle druhu příjmu. Nárok na zvýšenou částku je při příjmu ze zaměstnání nebo z určitých sociálních dávek.

Věk dítěte	Základní výše přídavku	Zvýšená výše přídavku
Do 6 let	CZK 630 Kč	CZK 1 330 Kč
6-15 let	CZK 770 Kč	CZK 1 470 Kč
15-26 let	CZK 880 Kč	CZK 1 580 Kč

Do 18 let věku dítěte žádá o přídavek jeho zákonný zástupce (případně pěstoun, poručník). Po dovršení plnoletosti žádá nezaopatřené dítě samo.

Žádat je možné i tři měsíce zpětně. Dávku vyřizují krajské pobočky a kontaktní pracoviště Úřadu práce v místě bydliště.

Slovníček pojmů

- Denní vyměřovací základ se používá v nemocenském pojištění pro stanovení dávek. Jde o podíl ze mzdy, do nějž se nezapočítává omluvená nepřítomnost v práci.
- Rozhodný příjem je součtem příjmů rodiny, do nějž se započítává jak výdělek, tak některé další příjmy jako sociální dávky, výživné nebo stipendia.
- Nezaopatřené dítě je dítě ve věku povinné školní docházky nebo do 26 let, pokud studuje nebo si z důvodu studia nebo zdravotní situace nemůže zajistit prostředky na živobytí.
- Osoba samostatně výdělečně činná označuje člověka, který má příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti (soukromý zemědělec, živnostník, umělec).

Náhradní výživné

Splatná částka je rozdíl mezi měsíčním výživným stanoveným soudem a (částečným) placením výživného, které bylo zaplaceno v příslušném měsíci. Maximální výše dávky je 3 000 Kč měsíčně.

Maximální doba pro výplatu dávky je 24 měsíců, resp. 24 splátek.

Vyplacená částka je vymáhána od povinného rodiče po skončení nároku.

O dávku může žádat rodič (zákonný zástupce) dítěte do 18 let a samotné dítě při dosažení zletilosti. Žádosti (na předepsaném formuláři) vyřizují krajská pracoviště Úřadu práce a kontaktní místa v místě bydliště oprávněných osob.

Formuláře, které mohu potřebovat

- [Žádost o vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství](#) – nutné je potvrzení gynekologa;
- [Žádost o rodičovský příspěvek](#);
- [Potvrzení o denním vyměřovacím základu ovlivňujícím výši rodičovského příspěvku](#);
- [Potvrzení o návštěvě jeslí, mateřské školy nebo jiného zařízení](#) – povinná příloha při žádosti u dětí mladších dvou let;
- [Žádost o peněžitou pomoc v mateřství](#), tento formulář musí v České republice potvrdit gynekolog;
- [Žádost o dávku otcovské poporodní péče \(otcovskou\)](#);
- [Žádost o přídavek na dítě](#);
- Žádost o náhradní výživné www.mpsv.cz/web/cz/formulare#nahradni-vyzivne.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nerepresentují pohled Evropské komise:

- [Zákon o státní sociální podpoře](#);
- [State social support \(mpsv.cz\)](#), (v angličtině);
- [Advance of Maintenance Payment \(mpsv.cz\)](#) (v angličtině) V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU: [Rodinné dávky: vaše práva v EU](#).

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257066077

e-mail: posta@cssz.cz

Datová schránka: 49kaiq3

[Seznam poboček ČSSZ](#)

[Elektronické podatelny ČSSZ](#)

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel.: +420 844844803

kontaktni.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček ÚP:
<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčním právu 1/376

128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

[Webová stránka Ministerstva práce a sociálních věcí](#)

Příspěvek na bydlení

V této kapitole se dozvíte, o možnostech podpory bydlení v České republice. Týká se rodin a jednotlivců s nižšími příjmy, pro něž jsou náklady na bydlení příliš vysoké.

Vysvětlovaná dávka je následující:

- příspěvek na bydlení

V jaké situaci mohu žádat?

Pokud náklady na bydlení představují pro rodinu nebo jednotlivce příliš velkou finanční zátěž vzhledem k celkovému rozpočtu, může se obrátit na stát s žádostí o **příspěvek na bydlení**.

Žadatelem o příspěvek na bydlení může být vlastník (ať už v osobní, či družstevní formě) i nájemce nebo podnájemník s bydlištěm v dané bytové jednotce. Nehraje roli, zda bydlí v bytě, či domě. V poskytování příspěvku se zohledňuje počet členů domácnost a jejich příjem.

Předpokládá se, že forma bydlení odpovídá žadatelově sociální situaci, nebydlí tedy v neúměrně nákladném bytě či domě.

Jaké podmínky musím splňovat?

Základní podmínkou je trvalý pobyt a bydliště na území ČR. Trvalý pobyt se nevyžaduje, pokud se uplatňují přímo použitelné právní předpisy EU. O tuto dávku mohou žádat další státní příslušníci uvedení v zákoně.

V odůvodněných případech může Ministerstvo práce a sociálních věcí tuto podmínku prominout.

Dávka je podmíněna:

- vyšší rozhodného příjmu rodiny;
- náklady na bydlení.

Rozhodný příjem rodiny je součtem příjmů všech jejích členů, bydlících v dané bytové jednotce. Kromě výdělku se do něj počítají i některé sociální dávky, například příspěvek na dítě a rodičovský příspěvek.

První podmínkou poskytnutí příspěvku je, že výdaje na bydlení tvoří více než 30 % rozhodného příjmu rodiny.

Příklad:

Rozhodný příjem rodiny	Výše nákladů na bydlení opravňující žádat o dávku
30 000 Kč	Více než 9 000 Kč

Druhou podmínkou pak je, že 30 % rozhodného příjmu nepřevyšují tzv. normativní náklady pro konkrétní typ bydlení, lokalitu a počet osob v bydlišti.

Tabulku normativních nákladů pro aktuální rok zveřejňuje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Příklad pro tříčlennou rodinu žijící v nájemním bytě v Písku:

Počet osob v domácnosti	Rozhodný příjem	30 % rozhodného příjmu	Normativní náklady*	Nárok na dávku
3	33 200 Kč	9 960 Kč	16 899 Kč	ANO

* Platné pro nájemní byty se třemi nájemníky ve městě o 10 000–69 999 obyvatelích v roce 2023. (Normativní náklady na bydlení se k výpočtu používají pouze tehdy, když jsou skutečné náklady na bydlení vyšší než normativní).

Za náklady na bydlení pro účely dávky se považují průměrné náklady za předchozí kalendářní čtvrtletí. Započítává se do nich nejen nájem, ale i prostředky vynaložené na energie, služby a odpady.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Příspěvek na bydlení se vyplácí měsíčně po dobu, kdy trvají podmínky jeho poskytnutí.

Jeho výše se počítá jako rozdíl normativních nákladů na bydlení a 30 % rozhodného příjmu rodiny.

Příklad:

Typ rodiny	Rozhodný příjem	Normativní náklady na bydlení pro danou situaci v roce 2022	Výše příspěvku
Důchodce, Praha	15 000 Kč (30 % = 4 500 Kč)	18 129 Kč	18 129 - 4 500 = 13 629 Kč
Tříčlenná rodina, Brno	35 000 Kč (30 % = 10 500 Kč)	20 812 Kč	20 812 - 10 500 = 10 312 Kč

Čtyřčlenná rodina, Lhota	39 000 Kč (30 % = 11 700 Kč)	20 277 Kč	20 277 - 11 700 = 8 577 Kč
-----------------------------	------------------------------------	-----------	-------------------------------

Slovníček pojmů

- Normativní náklady na bydlení jsou státem stanovené náklady pro určitou lokalitu, typ bydlení a počet osob v domácnosti. Slouží jako základní parametr výpočtu příspěvku.
- Rozhodný příjem je součtem výtěžku všech osob v domácnosti včetně některých sociálních dávek.

Formuláře, které mohou potřebovat

- [Žádost o příspěvek na bydlení](#);
- [Doklad o výši čtvrtletního příjmu](#) – vyžaduje se pro posouzení nároku na dávku;
- [Doklad o výši nákladů na bydlení](#);

Všechny formuláře jsou pod položkou: [Ostatní potřebné formuláře](#)

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nerepresentují pohled Evropské komise:

- [Práva a podmínky příspěvku na bydlení](#);
- [Zákon o státní sociální podpoře](#), v češtině;
- [State social support \(mpsv.cz\)](#), v angličtině.

Publikace a webové stránky Evropské komise:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=cs>

Kontakty, které se mi mohou hodit

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel. +420 844844803

kontaktni.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček ÚP:
<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčním právu 1/376 128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Webová stránka Ministerstva práce a sociálních věcí ČR www.mpsv.cz

Jednorázové dávky

Tato kapitola popisuje dávky, na které mají rodiče dítěte a další osoby jednorázový nárok ve stanovených případech. Jedná se o narození dítěte v rodině s nízkými příjmy a úmrtí dítěte nebo rodiče.

Vysvětlované dávky jsou následující:

- Porodné;
- Pohřebné.

V jaké situaci mohu žádat?

Porodné je jednorázová rodičovská dávka pro rodiny s nízkými příjmy. Má jim zlepšit výchozí ekonomickou situaci při narození dítěte.

Vyplácí se matce, která porodila své první a druhé živě narozené dítě. Ve zvláštních případech i dalším osobám pečujícím o narozené dítě.

Pohřebné je jednorázová dávka, která má rodinám ulehčit finanční náklady spojené se smrtí dítěte nebo jeho rodiče. Příjemcem dávky je člověk, který vypravil pohřeb dítěte nebo jeho rodiče.

Příspěvek náleží všem rodinám v této situaci bez ohledu na jejich příjem.

Jaké podmínky musím splňovat?

Porodné náleží matce, která:

- porodila své první a druhé živě narozené dítě;
- má trvalý pobyt a bydliště na území České republiky;
- příjem její rodiny nepřesáhl v posledním kalendářním čtvrtletí 2,7násobek životního minima (viz Slovníček pojmů).

Při žádosti o dávku je zkoumán rozhodný příjem rodiny (viz Slovníček pojmů). Životní minimum se vypočítává podle příslušných tabulek Ministerstva práce a sociálních věcí.

Jde-li o dvoučlennou rodinu v očekávání prvního dítěte, vypadá situace takto:

Životní minimum domácnosti o dvou dospělých očekávajících dítě	Nárok na porodné (2,7násobek životního minima)
10 990 Kč	Příjem nižší než 29 673 Kč

U matky samoživitelky v očekávání prvního dítěte vypadá situace takto:

Životní minimum domácnosti o jedné osobě očekávající dítě	Nárok na porodné (2,7násobek životního minima)
6 950 Kč	Příjem nižší než 18 765 Kč

Jestliže matka novorozence zemřela a splňovala nárok na porodné, má právo jej žádat otec dítěte. Stejně tak může žádat další osoba, která dítě převzala do péče, pokud splňuje podmínky rozhodného příjmu a bydliště v ČR.

Pohřebné náleží osobě, která:

- vypravila pohřeb dítěti, které bylo k datu smrti nezaopatřené nebo plodu po potratu nebo po umělém přerušení těhotenství ze zdravotních důvodů;
- vypravila pohřeb osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte k datu smrti.

Smrt dítěte i rodiče se v tomto případě zohledňují stejně.

Podmínkou je, že zemřelá osoba měla bydliště na území České republiky. Tato podmínka neplatí v případě, kdy jde o zemřelé novorozence, které nemohlo být k pobytu přihlášeno.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Porodné

Je stanoveno pevnou částkou, která platí pro každou rodinu splňující požadované podmínky:

- 13 000 Kč dostane žena, která porodila své první živě narozené dítě;
- 10 000 Kč dostane žena, která porodila své druhé živě narozené dítě.

Pohřebné

Žadateli, který splňuje podmínky, náleží jednorázově částka 5 000 Kč.

Dávka je pevně daná a nezohledňuje příjem ani sociální situaci rodiny.

Kde a jak žádat

O porodné i pohřebné lze žádat až jeden rok zpětně od data porodu, respektive pohřbu. Pak nárok na dávku zaniká.

Žádosti vyřizují krajské pobočky nebo kontaktní pracoviště Úřadu práce v místě bydliště.

Slovníček pojmů

- Rozhodný příjem je součtem výdělku všech osob trvale hlášených ve společné domácnosti včetně některých sociálních dávek.
- Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice příjmu potřebná pro výživu a zajištění základních životních potřeb. Pro společnou domácnost se vypočítává s ohledem na počet členů a jejich věk.
- Nezaopatřené dítě je dítě do věku povinné školní docházky nebo do věku 26 let, pokud studuje nebo si z důvodu studia nebo zdravotní situace nemůže zajistit prostředky na živobytí.

Formuláře, které mohu potřebovat

- [Žádost o porodné](#)
- [Doklad o výši čtvrtletního příjmu](#)
- [Žádost o pohřebné](#)

Všechny formuláře jsou pod položkou: [Ostatní potřebné formuláře](#)

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Zákon o sociální podpoře](#), v češtině;
- <https://www.mpsv.cz/web/en/state-social-support> (v angličtině).

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU:

- [Rodinné dávky: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel. +420 844844803

kontakti.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček ÚP:
<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčnickém právu 1/376 128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Webová stránka Ministerstva práce a sociálních věcí ČR <https://www.mpsv.cz/>

Pěstounská péče

Tato kapitola vysvětluje, jak je nastaven systém pěstounské péče v České republice a na jakou pomoc mají nárok osoby pečující, osoby v evidenci pěstounů nebo osoby v pěstounské péči.

*Jde o systém náhradní rodinné péče, který se v posledních letech prosazuje jako alternativa ústavní výchovy. Na dávky mají nárok lidé, kteří splní zákonné podmínky.

Tento průvodce poskytuje přehled o následujících dávkách pěstounské péče*::

- příspěvek při převzetí dítěte;
- odměna pěstouna;
- příspěvek na úhradu potřeb dítěte;
- zaopatřovací příspěvek opakovaný;
- zaopatřovací příspěvek jednorázový;
- příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

*Vzhledem k nedávné novele příslušného zákona č. 359/1999 Sb., nejsou některé termíny dosud odborně přeloženy, takže jejich anglické ekvivalenty zde uvedené nemusí být přesné a mohou být později použity v jiné podobě.

V jaké situaci mohu žádat?

Na dávky pěstounské péče mají nárok lidé, kteří se v rámci náhradní rodinné péče starají o nezaopatřené dítě.

Mohou to být fyzické osoby zapsané v evidenci oprávněných poskytovatelů krátkodobé pěstounské péče po absolvování požadovaných posudků a školení, nebo osoby dlouhodobě pečující (příbuzenské či nepříbuzné pěstouny, opatrovníky nebo pečovatele v předpěstounské péči viz. Slovníky).

Dávky vytvářejí základní předpoklad práce pěstounů. Slouží jako odměna za jejich činnost a jako úhrada nákladů spojených s výchovou a péčí o dítě.

Ne všechny dávky jsou určeny pro obě kategorie pěstounů.

Jaké podmínky musím splňovat?

Společnou podmínkou pro všechny pěstounské dávky je, že žadatelé musí mít bydliště na území České republiky (nebo povolení k pobytu na základě Zákona o pobytu cizinců na území České republiky). V ojedinělých případech může tuto podmínku prominout Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Příspěvek při převzetí dítěte je vyplácen dlouhodobým nebo krátkodobým pěstounům, kteří právě přijali dítě do trvalé péče.

Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči jsou základními dávkami, které plně nebo částečně nahrazují pracovní příjem pěstouna. Jsou vypláceny měsíčně po dobu

pěstounské péče a jejich výše se liší podle typu poskytované péče. Nárok na dávky má pouze jeden z manželů, ale za určitých podmínek mohou oba manželé pobírat polovinu pěstounských dávek.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte pokrývá životní potřeby nezletilých dětí v jakémkoli typu pěstounské péče a v cizí péči (svěřenectví). Až do roku 2027 mají děti do 26 let nárok, dokud jsou nezaopatřené (viz Slovník pojmů) a nepožádaly o opakující se výživné nebo příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Zaopatřovací příspěvek jednorázový je jednorázová dávka na podporu mladých dospělých, kteří vyrostli v dlouhodobé nebo krátkodobé pěstounské nebo rezidenční péči (nikoli však v péči třetí osoby) na začátku svého dospělého života. Pro získání tohoto příspěvku by příjemci již neměli mít nárok na příspěvek na potřeby dítěte ani na opakující se příspěvek na výživu.

Zaopatřovací příspěvek opakovaný je určen mladým dospělým po skončení pěstounské péče. Oprávněnými osobami jsou mladí dospělí do 26 let, kteří byli vychováni v pěstounské nebo pobytové péči, jsou stále závislí a nepobírají příspěvek na dětské potřeby (systém platný do roku 2027).

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla je určen osobám pečujícím, které mají v pěstounské péči alespoň tři děti. Slouží na financování koupě nebo celkové opravy motorového vozidla. Osoby v evidenci (viz Slovník) nemají na tento příspěvek nárok.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Příspěvek při převzetí dítěte

Příspěvek je jednorázový podle rozhodnutí příslušného orgánu o svěření dítěte do pěstounské péče. Jeho výše je odstupňována podle věku dítěte:

Věk dítěte	Výše příspěvku
do 6 let	10 800 Kč
6-12 let	12 150 Kč
12-18 let	13 500 Kč

Odměna pěstouna

Částka se odvíjí od minimální mzdy (MM), počtu opečovávaných dětí a zdravotního stavu dětí (tj. bez zvláštní potřeby nebo prvního až čtvrtého stupně závislosti, DOD (stupeň závislosti na péči jiné osoby)). Tato dávka je z hlediska daňového zákona a sociálního a zdravotního pojištění považována za příjem ze zaměstnání.

Minimální mzda (MM) je k 1. lednu 2023 17 300 Kč.

Odměna pěstounské péče pro krátkodobé pěstouny:

- 1,8x MM na 1 dítě bez speciálních potřeb nebo mezi umístěními;
- 2,0x MM na 1 dítě v I. stupni závislosti (SZ);
- 2,2x MM na 1 dítě ve II.- IV. SZ;
- + 0,3x MM na každé další dítě v 0 až II. SZ;
- + 0,5x MM na každé další dítě ve III. do IV. SZ.

Odměna pěstounské péče pro nepřibuzného dlouhodobého pěstouna/opatrovníka

- 1,0x MM na 1 dítě bez speciálních potřeb;
- 1,2x MM na 1 dítě v I. SZ;
- 2,0x MM na 1 dítě ve II. do IV. SZ;
- 1,5x MM na 2dětibez speciálních potřeb;

- 2,0x MM na 3 děti bez speciálních potřeb;
- + 0,5x MM na další dítě bez speciálních potřeb;

Příspěvek na pěstounskou péči

Pečovatel poskytující příbuzenskou pěstounskou/opatrovnickou péči má nárok na **příspěvek pěstounské péče**.

Částka se odvíjí od životního minima (ŽM), a počtu dětí, o které je pečováno, a dále a zdravotního stavu dětí: bez zvláštní potřeby nebo s 1. až 4. stupněm závislosti SZ (stupeň závislosti na péči jiné osoby). Záleží také na vztahu vychovatele k dítěti v péči. Tato dávka se nepovažuje za příjem z hlediska daňového zákona a sociálního a zdravotního pojištění.

Životní minimum je k 1. lednu 2023 4 860 Kč/měsíc pro jednu osobu.

Příbuzenský pěstoun

- 2,3x ŽM na dítě bez speciálních potřeb poprvé I. SZ;
- 5,5x ŽM na dítě ve II.-IV. SZ.

Příbuzenský pěstoun, pokud péči zajišťují prarodiče dítěte z důvodu vedlejší vyživovací povinnosti

- 1,8x ŽM na dítě bez speciálních potřeb poprvé I. SZ;
- 5,5x ŽM za dítě ve II.-IV. SZ.

Příspěvek na potřeby dítěte

Jde o pravidelnou měsíční dávku, jejíž výše roste s věkem dítěte a činí:

- 6 290 Kč pro dítě do 6 let;
- 7 750 Kč pro dítě ve věku 6-12 let;
- 8 870 Kč pro dítě ve věku 12-18 let;
- 9 220 Kč pro nezaopatřené dítě ve věku 18-26 let.

V případě dětí závislých na pomoci jiné osoby (se zdravotním postižením) se úhrada navyšuje. Úplný přehled podpory pro děti se zdravotním postižením je obsažen v úhradové tabulce.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Jeho výše činí 70 % nákladů na pořízení nebo celkovou opravu motorového vozidla. Nejvýše však může dosáhnout 100 000 Kč. Pokud je 70 % nákladů částkou vyšší, proplácí se žadateli pouze 100 000 Kč.

Příspěvek je jednorázový, ale lze jej čerpat opakovaně. Podmínkou schválení ovšem je, že součet poskytnutých příspěvků v posledních deseti letech nepřesahuje částku 200 000 Kč.

Vozidlo, které pěstoun spolufinancoval z příspěvku, nesmí sloužit k výdělečné činnosti.

Kde a jak žádat

O všechny pěstounské dávky lze požádat písemně (zasláním vytištěného a vyplněného formuláře) nebo osobně na krajských pobočkách a kontaktních pracovištích Úřadu práce.

Elektronicky lze žádat prostřednictvím Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí.

Všechny dávky je možné žádat až jeden rok zpětně.

Slovníček pojmů

- Osoba v evidenci je fyzická osoba, která je zapsána v seznamu lidí, kteří mohou poskytovat krátkodobou pěstounskou péči. Prošla příslušným posouzením a školením.
- Osoba pečující je člověk odpovědný za výchovu dítěte jiný než rodiče dítěte. Může jít o:

nepříbuzného pěstouna (zprostředkovaný pěstoun);

bývalého nepříbuzného pěstouna nezaopatřeného dítěte, mladšího než 26 let;

příbuzného pěstouna; nezprostředkovaného (příbuzenského) pěstouna;

osobu poskytující předpěstounskou péči.

- **Stupeň závislosti** odráží míru zdravotního postižení a nárok na pobírání příspěvku na péči. Stanoví se podle samostatnosti v oblasti základních životních potřeb. Rozlišují se čtyři stupně.
- Nezaopatřené dítě je dítě do 26 let, které si z důvodu věku, studia nebo zdravotní situace nemůže zajistit prostředky na živobytí.
- Péče poskytovaná třetí osobou je formou náhradní rodinné péče, kterou nařizuje soud v případech, kdy se o dítě nemůže osobně starat ani rodič, ani opatrovník. Nerozhodne-li soud jinak, zůstává rodičovská zodpovědnost k dítěti na rodičích a rodiče zůstávají zákonnými zástupci dítěte. Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby má přednost před péčí o dítě v ústavní péči.

Formuláře, které mohu potřebovat

- [Žádosti o dávky pěstounské péče](#) - tato stránka Ministerstva práce a sociálních věcí obsahuje potřebné formuláře pro všechny typy dávek.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Dávky pěstounské péče a zaopatřovací příspěvky](#);
- [Pěstounská péče](#).

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU:

- [Rodinné dávky: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel. +420 844844803

kontaktni.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček ÚP:
<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčnickém právu 1/376 128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

[Kampaň Hledáme rodiče](#)

Zdraví

Zdravotní péče

Tato kapitola popisuje, jak je nastaven systém zdravotní péče v České republice. Vysvětluje fungování zdravotního pojištění a nároky pojištěnců, kteří jsou občany ČR a členských zemí EU. Zdravotní péče je pro pojištěnce z většiny bezplatná, ale existují některé povinné poplatky a úhrady nadstandardních výkonů.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- nárok na zdravotní péči a pomůcky

V jaké situaci mohu žádat?

Zdravotní služby jsou poskytovány všem osobám, které jsou pojištěné v České republice a jejichž zdravotní stav je vyžaduje. Jsou hrazeny ze zdravotního pojištění.

Nárok na ně mají i občané členských zemí EU a jejich rodinní příslušníci, jsou-li pojištěni v členské zemi mimo ČR. Pokud v České republice pracují nebo bydlí, mají nárok na plnou zdravotní péči. Jsou-li tu na krátkodobém pobytu (turistika nebo služební cesta), je jim poskytnuta nezbytná péče v případě nemoci nebo úrazu.

Zdravotní služby jsou bezplatné, pokud:

- je jejich příjemce pojištěný u zdravotní pojišťovny;
- poskytovatel zdravotních služeb má s danou zdravotní pojišťovnou uzavřenou smlouvu (neplatí, pokud je nutno poskytnout neodkladnou zdravotní péči);
- vyšetření je hrazeno ze systému veřejného zdravotního pojištění.

Zdravotní služby jsou poskytovány v rámci **povinného zdravotního pojištění**.

Jaké podmínky musím splňovat?

Přístup ke zdravotním službám není nijak omezen. Oprávněné osoby se musí zaregistrovat u jedné ze sedmi **zdravotních pojišťoven**.

Za zaměstnance odvádí pojistné na veřejné zdravotní pojištění zaměstnavatel, a to částečně vlastní platbou (účelově vázaná platba). Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ - viz Slovníček pojmů) si odvody platí samy. Osoby bez výdělečné činnosti, za které neplatí pojistné stát (viz níže), si musí pojištění platit samostatně jako tzv. osoba bez zdanitelných příjmů (OBZP - viz Slovníček pojmů).

U zaměstnanců a OSVČ je výše pojistného stanovena jako 13,5 % tzv. vyměřovacího základu (viz Slovníček pojmů).

V roce 2023 činí minimální výše pojistného:

- 2 336 Kč měsíčně pro zaměstnance;
- 2 722 Kč měsíčně pro OSVČ;
- 2 336 Kč měsíčně pro OBZP.

Za některé skupiny platí zdravotní pojištění stát. Jsou to zejména:

- nezaopatřené děti do 26 let;
- starobní důchodci a příjemci invalidního důchodu;
- ženy na mateřské nebo rodičovské dovolené, příjemci rodičovského příspěvku;
- osoby pečující celodenně o dítě do 7 let věku nebo o dvě děti do 15 let věku;
- uchazeči o zaměstnání v evidenci Úřadu práce;
- lidé pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi péče z důvodu sociální potřeby;
- osoby závislé na péči jiné osoby a osoby o ně pečující;
- osoby ve vazbě nebo výkonu trestu;

- studenti prezenčního doktorandského studia starší 26 let, zařazení poprvé do programů doktorandského studia.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Pojištěnec má nárok na svobodný výběr lékaře primární a ambulantní péče (praktický lékař pro dospělé, praktický lékař pro děti a dorost, zubní lékař, gynekolog). Předpokladem bezplatné péče je to, že lékař uzavřel smlouvu s pojišťovnou dané osoby.

Před kontaktováním specializovaného lékaře se doporučuje návštěva praktického lékaře a získání doporučení. Není to však podmínkou.

Ze zdravotního pojištění jsou hrazeny:

- léčebná péče v lékařských ambulancích a nemocnicích (hospitalizace);
- preventivní péče;
- dispenzární péče (viz Slovníček pojmů);
- pohotovostní služba;
- rehabilitace a lázeňská péče;
- péče související s těhotenstvím a porodem;
- péče o dárce krve, tkání a orgánů;
- léky a zdravotnické prostředky;
- stomatologické protézy;
- posudková služba;
- prohlídka, doprava a pitva zemřelého.

Některé zdravotní výkony ze zdravotního pojištění hrazeny nejsou.

Jde například o:

- zákroky estetické a plastické chirurgie prováděné z čistě estetických důvodů;
- výkony akupunktury;
- nadstandardní nebo estetické výkony ve stomatologii.

V jistých případech má pacient nárok na bezplatnou péči i tehdy, když navštíví zdravotní zařízení, které není smluvním partnerem jeho pojišťovny. Jde o situace, které mohou vést k ohrožení jeho života nebo vážnému ohrožení zdraví z důvodu:

- úrazu;
- akutního onemocnění;
- akutního zhoršení zdravotního stavu;
- neodkladného porodu.

Slovníček pojmů

- **Osoba samostatně výdělečně činná** označuje člověka, který má příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti (soukromý zemědělec, živnostník, umělec).
- **Osoba bez zdanitelných příjmů** je člověk, který nemá příjem a zároveň nespadá do žádné z kategorií, za něž platí pojistné na veřejné zdravotní pojištění stát. Může jít například o studenty starší 26 let, ženy v domácnosti nebo nezaměstnané, kteří nejsou v evidenci Úřadu práce.
- **Vyměřovací základ** je částka příjmu, která slouží k výpočtu výše pojistného na veřejné zdravotní pojištění. U [zaměstnanců](#) a [OSVČ](#) se výpočet liší.
- **Regulační poplatek** je povinný poplatek za využití lékařské pohotovostní služby.
- **Zdravotní výkony** jsou vyhláškou stanovené činnosti lékaře, za něž mu přísluší platba od pojišťovny podle sazebníku.
- **Dispensární péče** je pravidelný lékařský dohled nad pacientem trpícím obvykle chronickou chorobou (například diabetes, TBC). Může jít také o dohled nad zdravotně rizikovou skupinou osob.

Formuláře, které mohou potřebovat

Žádné formuláře nejsou zapotřebí.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Práva pacientů v České republice;](#)
- [Zákon o zdravotních službách a příslušné vyhlášky;](#)
- [Zákon o zdravotním pojištění a příslušné vyhlášky.](#)

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU:

- [Sociální zabezpečení: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Ministerstvo zdravotnictví ČR

Palackého nám. 4

128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 224971111

Email: mzcr@mzcr.cz

<http://www.mzcr.cz/>

–

Portál pro pacienty a pacientské organizace

<https://pacientskeorganizace.mzcr.cz/>

Kancelář zdravotního pojištění

České národní styčné místo pro zdravotní péči

nám. W. Churchilla 1800/2

130 00 Praha 3

ČESKÁ REPUBLIKA

tel.: +420236033411

info@kancelarzp.cz

www.kancelarzp.cz

Kontaktní seznam českých veřejných zdravotních pojišťoven
<https://kancelarzp.cz/en/contacts/ceske-zdravotni-pojistovny-2/>

Dávky v nemoci

Tato kapitola vysvětluje systém finanční podpory výdělečně činných osob, které jsou v pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v České republice. Jde o dávky vyplácené ze systému nemocenského pojištění.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- dávka v nemoci (nemocenské);
- podpora při ošetřování člena rodiny (ošetřovné);
- dlouhodobé ošetřovné.

V jaké situaci mohu žádat?

Osoby, které se účastní [nemocenského pojištění](#) a mají nárok na dávku v nemoci, pokud jsou v dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě.

Podpora při ošetřování člena rodiny (ošetřovné) je vypláceno tehdy, když pojištěná osoba nemůže pracovat z důvodu péče o nemocného člena domácnosti nebo o dítě mladší než 10 let z důvodu uzavření předškolního zařízení nebo školy.

Na **dlouhodobé ošetřovné** mají nárok pojištěné osoby poskytující domácí péči svým příbuzným nebo osobám, které s nimi žijí ve společné domácnosti. Osoby, o něž je pečováno, k tomu musí poskytnout písemný souhlas s použitím specifického formuláře.

U **zaměstnanců** je nemocenské pojištění povinné ze zákona a pojistné odvádí jejich zaměstnavatel.

V případě **osob samostatně výdělečně činných** (dále OSVČ, viz Slovníček pojmů) je pojištění dobrovolné. Nárok na dávky v nemoci má jen OSVČ, která se do systému pojištění sama přihlásí.

Nemocenské a ošetřovné mohou žádat i lidé, kteří pobírají starobní nebo invalidní důchod, pokud jsou zároveň výdělečně činní a účastní se tedy nemocenského pojištění.

Jaké podmínky musím splňovat?

Dávka v nemoci - nemocenské

Nárok na pobírání nemocenského vzniká člověku, který:

- je zaměstnán v České republice;
- platí pojistné na nemocenské pojištění.

Účast zaměstnanců na nemocenském pojištění je povinná ze zákona, pokud mají měsíční příjem alespoň 3 000 Kč. Osoby, které pracují na dohodu o provedení práce (viz Slovníček pojmů), mohou být účastníky nemocenského pojištění pouze tehdy, pokud je částka jejich měsíčního výdělku vyšší než 10 000 Kč.

Nárok na nemocenské nemá člověk, který si pracovní neschopnost způsobil úmyslně.

Dávka se vyplácí jen v poloviční výši, pokud si pojištěnec pracovní neschopnost způsobil:

- ve rvačce;
- jako bezprostřední následek opilosti nebo požití psychotropních látek;
- při spáchání trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku.

U OSVČ je účast na nemocenském pojištění dobrovolná. Zájemce se musí k placení pojistného na nemocenské pojištění sám přihlásit. Minimální měsíční vyměřovací základ pro pojistné pro ně je 6 000 Kč.

Minimální doba pojištění pro nárok na nemocenské činí:

Zaměstnanci	Mají nárok od prvního dne zaměstnání
OSVČ	Mají nárok po třech měsících placení pojistného

Ošetřovné

Náleží zaměstnancům v případě, že se nemohou dostavit do zaměstnání, pokud pečují o:

- nemocného člena domácnosti;
- zdravé dítě do věku deseti let z důvodu uzavření předškolního či školního zařízení, které navštěvuje.

Nárok na ošetřovné nemají OSVČ nebo zaměstnanci pracující na dohodu o provedení práce. Stejně tak ošetřovné nenáleží zaměstnanci, pokud jeho manželka/manžel pobírá peněžitou pomoc v mateřství nebo rodičovský příspěvek na dané dítě. Výjimkou je situace, kdy druhý rodič onemocní a nemůže se o dítě starat.

Dávku může pobírat jen jeden ze členů domácnosti. Rodiče se však mohou v ošetřování – a tedy i pobírání ošetřovného – střídat.

Dlouhodobé ošetřovné

Závažné poškození zdraví osoby, o kterou je pečováno, pro osoby, které vyžadují alespoň 4denní hospitalizaci a potřebují denní péči po dobu alespoň dalších 30 dní. Dlouhodobé ošetřovné se také poskytuje, když je osobě, o kterou je pečováno, poskytována paliativní péče a dlouhodobá péče v domácím prostředí (bez hospitalizace).

Zaměstnanec, který poskytuje péči, musí být pojištěn alespoň 90 dní ve 4 měsících bezprostředně předcházejících před potřebou péče. Osoby samostatně výdělečně činné musí být pojištěny alespoň 3 měsíce bezprostředně předcházející potřebě dlouhodobé péče.

Od osoby, o kterou je pečováno, je vyžadován písemný souhlas.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Dávka v nemoci - nemocenské

Zaměstnanci, který onemocní, náleží finanční podpora od prvního dne nemoci. Až od patnáctého dne je však hrazena z nemocenského pojištění.

Den nemoci	Náhrada
1.-14. den	Náhradu za mzdu vyplácí zaměstnavatel
Od 15. dne	Zaměstnanci náleží nemocenské vyplácené z nemocenského pojištění

OSVČ, která je plátcem pojistného, náleží dávka v nemoci od patnáctého dne pracovní neschopnosti. Prvních čtrnáct dní nemá na finanční náhradu nárok.

Maximální doba, po kterou je možné pobírat dávku v nemoci, činí pro zaměstnance i OSVČ 380 kalendářních dnů.

Nemocenské náleží i člověku, který onemocní v tzv. ochranné době, tedy do sedmi dnů od ukončení pracovního poměru. Výše nemocenského se vypočítává z předchozích příjmů.

Výpočet dávky v nemoci

Výše nemocenského (za kalendářní den) činí:

- 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu po dobu prvních 30 dní dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény;

- 66 % redukováného denního vyměřovacího základu od 31. dne do 60. dne dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény a;
- 72 % redukováného vyměřovacího základu od 61. dne dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény.

Denní vyměřovací základ se vypočítá z průměrného denního výdělku žadatele za posledních dvanáct měsíců. Částky jsou pro výpočet denního vyměřovacího základu redukovány následujícím způsobem, pokud překročí určité prahové hodnoty.

Průměrný denní výdělek	Podíl zahrnutý do denního vyměřovacího základu
Částka do 1 182 Kč	90 %
Z částky od 1 182 Kč do 1 773 Kč	60 %
Z částky od 1 773 Kč do 3 545 Kč	30 %
Částka nad 3 545 Kč	Nezapočítává se

Náhrada vyplácená zaměstnavatelem v období od prvního do čtrnáctého dne pracovní neschopnosti se vypočítává obdobně jako nemocenské - jako 60 % redukováné denní mzdy.

Online kalkulačka kvýpočtu nemocenské je na adrese

<https://www.mpsv.cz/web/cz/kalkulacka-pro-vypocet-davek>

Ošetřovné

Jeho denní výše se vypočítává stejným způsobem jako v případě nemocenského. Jde o 60 % denního vyměřovacího základu.

Náleží zaměstnanci už od prvního dne, kdy z důvodu ošetřování či péče nemůže přijít do zaměstnání.

Nejdéle se však vyplácí:

- 16 dní zaměstnanci-samoživiteli, který má v péči dítě do 16 let věku;
- 9 dní ve všech ostatních případech.

Dlouhodobé ošetřovné

Dlouhodobé ošetřovné činí 60 % z redukováného denního vyměřovacího základu a vyplácí se po dobu až 90 kalendářních dnů. Žádost lze znovu uplatnit po jednom roce.

Kde a jak žádat

Pokud ošetřující lékař shledá osobu neschopnou práce z důvodu nemoci a vydá Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti (RDPN). Komunikace mezi lékařem a MSSZ/OSSZ probíhá elektronicky.

Ošetřující lékař poskytne osobě zdravotně pojištěné písemné potvrzení o dočasné pracovní neschopnosti.

O ošetřovné žádají zaměstnanci tak, že předávají svému zaměstnavateli ošetřujícím lékařem potvrzený formulář.

Přesný postup žádosti o nemocenské lze najít na této stránce ČSSZ (v angličtině): <https://www.cssz.cz/web/en/e-sick-leave-eneschopenka->

Slovníček pojmů

- Osoba samostatně výdělečně činná označuje člověka, který má příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti (soukromý zemědělec, živnostník, umělec).
- Dohoda o provedení práce je zvláštní forma pracovněprávního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Rozsah práce v rámci této dohody nesmí být vyšší než 300 hodin ročně.
- Denní vyměřovací základ je snížená částka průměrné denní mzdy pro stanovení dávek nemocenského pojištění.

Formuláře, které mohou potřebovat

- Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti – slouží k uplatnění nároku na nemocenskou, vystavuje jej ošetřující lékař elektronicky;
- Rozhodnutí o potřebě ošetřování (péče) – vystavuje ošetřující lékař;
- Žádost o dlouhodobé ošetřovné, vydává ošetřující lékař ;
- Formuláře zdravotního pojištění naleznete zde: <https://eportal.cssz.cz/tiskopisy>.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Zákoník práce](#);
- [Zákon o nemocenském pojištění](#).

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU:

- [Sociální zabezpečení: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257066077

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčním právu 1/376

128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Pracovní neschopnost

Invalidita

Tato kapitola popisuje, jak vypadá podpora lidí se sníženou pracovní schopností v České republice. Vysvětluje, jak se stanoví invalidita, jaké jsou její stupně a jak vypadá výpočet příslušné dávky. Dávky v invaliditě náleží občanům členských zemí EU, kteří se v České republice účastní nebo v minulosti účastnili důchodového pojištění.

Dozvíte se, jak funguje:

- invalidní důchod

V jaké situaci mohu žádat?

Invalidní důchod je formou finanční podpory lidí, jejichž zdravotní stav jim dlouhodobě neumožňuje plnohodnotné pracovní zapojení. V minulosti se dělil na částečný a plný. Od roku 2010 existuje jen jedna kategorie dávky. Je odstupňována do tří stupňů podle vážnosti hendikepu.

Invalidita se posuzuje podle poklesu schopnosti pracovat. Její hranice začíná při poklesu pracovní schopnosti o 35 %. Její stupně se dále dělí:

Pokles pracovní schopnosti	Stupeň invalidity
35 % - 49 %	Invalidita prvního stupně
50 % - 69 %	Invalidita druhého stupně
70 % a více	Invalidita třetího stupně

Předpokladem přiznání invalidity a stanovení jejího stupně je posouzení zdravotního stavu a pracovní schopnosti. Provádějí jej lékaři posudkové služby České správy sociálního zabezpečení.

Jaké podmínky musím splňovat?

Invalidní důchod

Přiznává se, pokud žadatel:

- má posudkovým lékařem přiznán nějaký stupeň invalidity;
- nedosáhl ještě věku 65 let;
- nesplňuje podmínky pro pobírání řádného starobního důchodu;
- splňuje podmínku potřebné doby pojištění.

Invalidní důchod nelze pobírat spolu s důchodem starobním. Po dosažení věku odchodu do důchodu je jeho pobírání ukončeno a člověk se stává příjemcem běžného starobního důchodu.

Nárok na invalidní důchod je podmíněn určitou potřebnou dobou pojištění, která činí:

Věk žadatele	Potřebná doba pojistného
Do 20 let	Méně než jeden rok
20-22 let	Jeden rok
22-24 let	Dva roky
24-26 let	Tři roky
26-28 let	Čtyři roky
Nad 28 let	Pět let

Pokud je žadatel o důchod starší 28 let, musí mít alespoň 5 let účasti na pojištění během posledních 10 let před vznikem invalidity.

Pokud žadatelé starší 38 let nemají doby pojištění alespoň 5 let během 10 let předcházejících podání žádosti o invalidní důchod, musí mít alespoň 10 let doby pojištění během období 20 let před podáním žádosti o invalidní důchod.

Potřebná doba pojištění se nevyžaduje, pokud je příčinou invalidity žadatele pracovní úraz nebo nemoc z povolání či pokud byl uznán za invalidu z mládí.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Invalidní důchod

Skládá se ze dvou složek:

- základní výměra;
- procentní výměra.

Základní výměra je pevná částka (10 % z průměrné mzdy), která se nemění se stupněm invalidity. Základní částka v roce 2023 činí 4 040.

Procentní výměra je stanovena individuálně. Výpočet je poměrně složitý a vychází především z osobního vyměřovacího základu žadatele (viz Slovníček pojmů níže), jeho pojištění a stupně invalidity. Procentuální částka je vypočítána zaměstnanci České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ).

Nejnižší procentní výměra je 770 Kč pro všechny stupně invalidity.

Poživatel invalidního důchodu má právo na další výdělečnou činnost, pokud mu to zdravotní stav umožňuje. Jeho výdělek není nijak omezen.

Kde a jak žádat

O invalidní důchod se žádá osobně na [pobočkách Okresní správy sociálního zabezpečení](#).

Pracovníci ČSSZ spočítají výši důchodů podle konkrétní situace žadatele.

Dotazy je možné pokládat prostřednictvím [elektronických podatelen](#) ČSSZ.

Slovníček pojmů

- Invalidita je situace, při níž je zdravotní schopnost člověka v produktivním věku snížena nejméně o 35 %.
- Základní výměra je pevná složka invalidního důchodu. V roce 2023 činí 4 040 Kč.
- Procentní výměra je pohyblivá složka důchodu, která se pro každého žadatele stanoví individuálně. O její výši rozhoduje příjem od roku 1986 a počet let důchodového pojištění.
- Osobní vyměřovací základ je přepočtený průměrný příjem klienta od věku 18 let (od roku 1986). Starší příjmy se navyšují podle dnešní reálné hodnoty.

Formuláře, které mohu potřebovat

Žádost o invalidní důchod se sepisuje spolu s pracovníky ČSSZ.

Není třeba předem vyplňovat žádné formuláře.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Zákon o důchodovém pojištění](#);
- [Vyhláška o posuzování invalidity](#).

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU:

- [Sociální zabezpečení: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257066077

[Klientské centrum ČSSZ pro informace o důchodech](#)

[Seznam poboček ČSSZ](#)

[Elektronické podatelny ČSSZ](#)

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčnickém právu 1/376 128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Zdravotně postižení

V této kapitole si ukážeme, jak vypadá podpora lidí se zdravotním postižením v České republice. Je určena také občanům členských zemí EU (v zásadě), pokud žijí v České republice.

Má dvě základní podoby. První tvoří dávky určené přímo člověku se zdravotním postižením. V druhém případě se příspěvek vyplácí zaměstnavateli, který vytvoří pro takového člověka pracovní místo.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- příspěvek na péči;
- příspěvek na mobilitu;
- příspěvek na zvláštní pomůcku;
- průkaz osoby se zdravotním postižením;
- příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením.

V jaké situaci mohu žádat?

Tyto příspěvky jsou určeny lidem se zdravotním postižením. Slouží jako finanční podpora pro zajištění předmětů či služeb, které potřebují ke svému životu z důvodu postižení. Nárok vzniká na základě posouzení zdravotního stavu.

Příspěvek na péči je určen lidem, kteří se při zajišťování svých základních potřeb neobejdou bez pomoci jiné osoby.

Příspěvek na mobilitu slouží osobám s postižením, které mají nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením typu ZTP nebo ZTP/P a pravidelně a za úplatu se dopravují.

Příspěvek na zvláštní pomůcku pomáhá lidem s těžkým tělesným, duševním, zrakovým nebo sluchovým hendikepem s úhradou pomůcky, která jim pomůže spolehnout se sami na sebe, v pracovních činnostech, vzdělávání a sociálních kontaktech.

Průkaz osoby se zdravotním postižením se vydává ve třech stupních podle míry postižení. Jsou s ním spojeny různé benefity a privilegia, zejména v dopravě.

Příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením má jiný charakter než předchozí dávky. Přiznává se zaměstnavatelům, kteří vytvoří pracovní místo pro člověka s postižením. Slouží jako motivace a nepřímá podpora větší samostatnosti těchto lidí.

Jaké podmínky musím splňovat?

Příspěvek na péči

Náleží lidem starším než jeden rok, kteří kvůli svému nepříznivému zdravotnímu stavu potřebují pomoc jiné osoby pro zajištění svých základních potřeb. Může jít o lidi s vrozeným nebo získaným postižením, ale i seniory, kteří ztrácejí samostatnost z důvodu stáří.

Jde o koordinovanou dávku v rámci EU. Vyplácí ji vždy členská země, v níž je člověk zdravotně pojištěný.

Potřebnou míru pomoci, a tedy i výši příspěvku stanoví tzv. stupeň závislosti.

Rozeznáváme čtyři stupně:

I. stupeň	Lehká závislost
II. stupeň	Středně těžká závislost
III. stupeň	Těžká závislost
IV. stupeň	Úplná závislost

Při hodnocení stupně závislosti se posuzuje samostatnost člověka v zajišťování těchto životních potřeb:

- mobilita;
- orientace;
- komunikace;
- stravování;
- oblékání a obouvání;
- tělesná hygiena;
- výkon fyziologické potřeby;
- péče o zdraví;
- osobní aktivity;
- péče o domácnost (ta se posuzuje pouze u lidí starších 18 let).

Příspěvek na mobilitu

Může o něj žádat člověk, který je:

- starší jednoho roku;
- má faktické bydliště na území České republiky (u občanů jiných států EU a jejich příbuzných se vyžaduje pobyt alespoň 3 měsíce);
- je držitelem průkazu ZTP nebo ZTP/P typu dvě nebo tři;
- během měsíce se opakovaně dopravuje nebo je dopravován s použitím placené dopravy;
- v zásadě nevyužívá pobytové služby v domovech pro osoby s postižením, seniory nebo zdravotních zařízeních.

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Žadatel musí mít faktické bydliště na území ČR (u občanů členských zemí EU a jejich rodinných příslušníků stačí pobyt alespoň 3 měsíce).

Příspěvek je určen lidem s:

- těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí;
- těžkým postižením sluchu;
- těžkým postižením zraku;
- těžkým duševním postižením – pouze v případě, že pomůckou je vozidlo nebo speciální zadržné systémy.

Žádat o něj mohou od věku:

Věk	Typ pomůcky
3 roky	Motorové vozidlo, úprava bytu
15 let	Vodící pes
1 rok	Všechny ostatní pomůcky

Za zvláštní pomůcku se považuje věc nebo úprava, která člověku umožní sebeobsluhu, pracovní uplatnění, vzdělávání nebo komunikaci s okolím.

Zvláštní pomůckou nemůže být zdravotní prostředek, který je hrazen nebo zapůjčován zdravotní pojišťovnou.

Seznam zvláštních pomůcek, na něž je možné o příspěvek žádat, určuje příloha zákona o poskytování pomůcek osobám se zdravotním postižením.

Průkaz osoby se zdravotním postižením

Náleží osobám se zdravotním postižením ve věku starším než jeden rok s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením významně omezujícím jejich mobilitu nebo orientaci.

Existují tři varianty tohoto průkazu podle úrovně dlouhodobého zdravotního postižení:

Průkaz TP	I. typ
Průkaz ZTP	II. typ
Průkaz ZTP/P	III. typ

Každá z nich opravňuje k jinému rozsahu benefitů.

Příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením

Nárok na něj mají:

- zaměstnavatelé, kteří chtějí vytvořit pracovní místo pro člověka s postižením;
- lidé s postižením, kteří chtějí podnikat jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ – viz Slovníček pojmů).

V obou případech je třeba vyjednat s Úřadem práce smluvní podmínky pro podporu pracovního místa. Zaměstnavatel i OSVČ se zavazují toto místo udržet nejméně tři roky.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Příspěvek na péči

Vyplácí se měsíčně. Jeho výše se odvíjí od priznaného stupně závislosti.

U lidí mladších než 18 let dělá příspěvek:

- 1. stupeň závislosti: 3 300 Kč
- 2. stupeň závislosti: 6 600 Kč
- 3. stupeň závislosti: 13 900 Kč

- 4. stupeň závislosti: 19 200 Kč

U lidí starších než 18 let:

- 1. stupeň závislosti: 880 Kč
- 2. stupeň závislosti: 4 400 Kč
- 3. stupeň závislosti: 12 800 Kč
- 4. stupeň závislosti: 19 200 Kč
- Příjemcem příspěvku je člověk se zdravotním postižením, nikoli osoba, která mu poskytuje pomoc. On sám si zvolí a financuje poskytovatele pomoci.

Tím může být například:

- osoba blízká;
- asistent sociální péče;
- registrovaný poskytovatel sociálních služeb;
- dětský domov;
- speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu.

Příspěvek může být navýšen nad rámec běžné částky o 2 000 Kč. A to:

- v případě nízkého příjmu rodiny (ať už je osobou s postižením dítě mladší než 18 let nebo rodič dítěte mladšího než 18 let a příjem rodiny je nižší než dvojnásobek životního minima pro rodinu);
- **Příspěvek na mobilitu**

Je pevně stanovená částka 900 Kč měsíčně (v případě dlouhodobého používání kyslíkové terapie nebo plicní ventilace to je 2 900 Kč). Vyplácí se zpětně (tj. ke konci kalendářního měsíce za kalendářní měsíc, za který náleží).

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Jeho výše se odvíjí od typu a ceny pomůcky. Rozlišuje se několik kategorií:

- pomůcky s cenou nižší než 10 000 Kč;
- pomůcky s cenou 10 000 Kč nebo více;
- motorová vozidla.

Příspěvek na pomůcku s cenou nižší než 10 000 Kč se poskytuje pouze jednotlivcům nebo rodinám s příjmem nižším, než je osminásobek životního minima (viz Slovníček pojmů). V takovém případě hradí žadatel nejméně 1 000 Kč. Maximální částka příspěvku činí 350 000 Kč (500 000 Kč v případě vertikálních a šikmých zvedacích plošin).

Výše příspěvku na zvláštní pomůcku motorové vozidlo je definována na základě příjmu domácnosti. Minimálně se jedná o částku 100 000 Kč, maximální částka je 200 000 Kč.

Maximální celková výše příspěvku na speciální pomůcku je 800 000 Kč na 60 kalendářních měsíců, respektive 850 000 Kč, pokud jde o zvedací zařízení.

Průkaz osoby se zdravotním postižením

Tento průkaz není spojen s žádnou finanční dávkou. Jeho držitel má ale právo na některé výhody.

Držitelům všech třech typů průkazů náleží:

- vyhrazené místo k sezení ve veřejných městských dopravních prostředcích;
- přednost při osobním projednávání, vyžaduje-li delší čekání (například na úřadech – netýká se nákupů v obchodech).

Držitelé průkazu osoby se zdravotním postižením mají dále nárok na:

- bezplatné cestování místní hromadnou dopravou;
- 75% slevu na jízdném ve vlacích a dálkových autobusech.

Držitelé průkazu osoby se zdravotním postižením ZTP/P mají navíc nárok na:

- bezplatné cestování svého průvodce ve veřejné dopravě;
- bezplatné cestování vodícího psa, pokud není průvodcem osoba.

Příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením

Zaměstnavatel nebo OSVČ s postižením mají nárok na částečnou úhradu provozních nákladů pracovního místa.

Výše této úhrady se stanoví individuálně. Určuje ji smlouva uzavřená s Úřadem práce. Výše příspěvku se odvíjí od:

- výše celostátní průměrné mzdy v předchozím kalendářním roce;
- míry zdravotního postižení zaměstnanců (respektive OSVČ);
- počtu zřízených pracovních míst.

Seznam nákladů, na něž je možné podporu žádat, definuje příslušná vyhláška.

Kde a jak žádat

O dávky pro osoby se zdravotním postižením lze požádat osobně či písemně na krajských pobočkách a kontaktních pracovištích Úřadu práce.

Člověku v dané situaci pomohou také sociální pracovníci obecního úřadu s rozšířenou působností v místě bydliště.

Slovníček pojmů

- Stupeň závislosti určuje, do jaké míry je člověk se zdravotním postižením závislý na pomoci jiné osoby. Počítá se komplexním vyhodnocením samostatnosti žadatele. Od výše stupně se pak odvíjejí některé dávky a nároky.
- Pracovní místo **zřízené pro osobu se zdravotním postižením** je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu s postižením na základě písemné dohody uzavřené s Úřadem práce. Stát přispívá na jeho provoz, čímž zvyšuje motivaci zaměstnavatelů a jejich konkurenceschopnost při zaměstnávání postižených osob.
- Osoba samostatně výdělečně činná označuje člověka, který má příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti (soukromý zemědělec, živnostník, umělec).
- [Životní minimum](#) je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Formuláře, které mohou potřebovat

- [Žádost o příspěvek na péči](#) – zahrnuje i formuláře žádostí o jeho změnu a zvýšení;
- [Žádost o příspěvek na mobilitu;](#)
- [Žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku;](#)
- [Žádost o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením.](#)

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením;](#)

- [Zákon o sociálních službách](#) 108/2006 (Zákon o sociálních službách), v češtině;
- [Zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením](#) 329/2011;
- [Informace o dávkách pro osoby se zdravotním postižením z oficiální webové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí.](#)

Publikace a webové stránky Evropské komise:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=cs>

Kontakty, které se mi mohou hodit

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel. +420 844844803

kontaktni.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček ÚP:

<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčnické 1/376

128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Webová stránka Ministerstva práce a sociálních věcí ČR – www.mpsv.cz

Národní rada osob se zdravotním postižením

Partyzánská 7

170 00 Praha 7

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 777864248

<http://www.nrzp.cz/>

Pracovní úrazy a nemoci z povolání

Tato kapitola přibližuje, jak vypadá kompenzace pracovních úrazů a nemocí z povolání v České republice. Jde o odškodnění, za jehož úhradu je zodpovědný zaměstnavatel, který musí být pro tyto případy pojištěn. Nárok na něj mají občané členských států EU pracující v České republice v zaměstnaneckém poměru.

Vysvětlíme si, jak fungují:

- náhrady a odškodnění za pracovní úrazy a nemoci z povolání

V jaké situaci mohu žádat?

Náhrady a odškodnění za pracovní úraz a nemoc z povolání náleží zaměstnancům, jimž vznikla zdravotní újma v souvislosti s výkonem jejich povolání. Odpovědnost za škodu nese v tomto případě zaměstnavatel.

Za pracovní úraz se považuje úraz, který vznikl při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi. Mezi pracovní úrazy se mohou počítat i zranění utrpěná během pracovních přestávek v objektu zaměstnavatele. Nespádají mezi ně však úrazy utrpěné během cesty do práce nebo z práce.

Mezi pracovní úrazy se počítají i ty, které skončí smrtí zaměstnance.

Nemoc z povolání je taková nemoc, která zaměstnanci vznikla působením zdraví škodlivých faktorů souvisejících s jeho prací. Seznam chorob, které lze považovat za nemoci z povolání, je určen nařízením vlády.

Jaké podmínky musím splňovat?

Každý zaměstnavatel má ze zákona povinnost být pojištěn proti škodě při pracovních úrazech a nemocech z povolání.

Pojištění se proto vztahuje na všechny jeho zaměstnance automaticky od podpisu pracovní smlouvy. Právo na náhradu a odškodnění mají i občané EU, pokud jsou zaměstnaní v České republice.

Pracovní úraz

Podmínky, které musí být splněny pro nárok na odškodnění a náhrady:

- k úrazu došlo při plnění pracovních povinností nebo v přímé souvislosti s nimi;
- zaměstnanci vznikla úrazem škoda;
- zranění je neúmyslné, zaměstnanec si ho nepřivodil záměrně;
- zaměstnanec vážně neporušil bezpečnostní předpisy;
- zaměstnanec nebyl v době úrazu opilý a nepočínal si lehkomyšlně. Za lehkomyšlnost se však nepovažuje běžná neopatrnost.

Nárok na odškodné platí i v případě, že úraz vznikl vlastním zaviněním zaměstnance.

Nemoci z povolání

K uznání nemoci z povolání nestačí vyjádření praktického lékaře. Ten žadateli pouze vydá doporučení pro návštěvu jednoho ze [středisek nemocí z povolání](#). Pouze ta mají příslušnou autoritu. V České republice je jich celkem osmnáct.

Nárok na náhradu či odškodné nemoci z povolání vzniká, pokud:

- lékař střediska pacientovi diagnostikuje jednu z uznaných nemocí z povolání;
- pacient byl naposledy před zjištěním nemoci zaměstnán za podmínek, které tuto nemoc mohou způsobovat.

Podmínky na pracovišti pro účely potvrzení souvislosti mezi zaměstnáním a nemocí zkoumá příslušná krajská hygienická stanice.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Člověk nesoucí následky pracovního úrazu či nemoci z povolání má nárok na několik typů náhrad.

Náhrada ztráty na výdělků

Jde o dorovnání příjmu po úrazu nebo propuknutí nemoci z povolání na předchozí úroveň. Zaměstnavatel je povinen příjem dorovnávat během nemocenské i případného invalidního důchodu. Nárok trvá až do 65 let věku bývalého zaměstnance.

Odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

Vyplácí se jednorázově. Jde o kompenzaci fyzického či duševního strádání. Její výše se vypočítává podle počtu bodů stanovených lékařským posudkem střediska nemocí z povolání. Hodnota bodu je 250 Kč. Počet bodů za konkrétní úraz nebo nemoc určuje **příslušná vyhláška**.

Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením

Jde o úhradu nákladů na léčení, které poškozený zaplatil, protože je nehradí zdravotní pojišťovna. Patří sem například náklady na léky či rehabilitaci, regulační poplatky u lékaře nebo speciální stravu.

Náhrada věcné škody

Jde o náhradu za zničení nebo poškození věcí při pracovním úrazu. Může jít například o oděv, zavazadla, motorové vozidlo nebo mobilní telefon. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu je ale do této kategorie možné počítat i náhradu za činnosti, které si člověk vlivem úrazu či nemoci z povolání nemůže nadále obstarat sám – například péči o domácnost.

Pokud zaměstnanec vlivem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání zemře, na odškodnění mají nárok pozůstalí.

Náhrady pro pozůstalé:

- náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením;
- náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem;
- náhrada nákladů na výživu pozůstalých;
- jednorázové odškodnění pozůstalých;
- náhrada věcné škody.

Kde a jak žádat

Nárok na náhrady zaměstnanci uplatňují u svého zaměstnavatele, kde úraz či nemoc z povolání vznikly. Pokud se na nemoci z povolání mohlo podílet více zaměstnání, nárok se uplatňuje u posledního zaměstnavatele.

Pokud se postižený se svým zaměstnavatelem na náhradách nedohodne, spor řeší soud podle občanského zákoníku.

Formuláře, které mohou potřebovat

- [Záznam o pracovním úrazu a další formuláře](#) – vyplňuje zaměstnavatel

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nerepresentují pohled Evropské komise:

- [Zákoník práce](#);
- [Nařízení vlády o odškodnění bolesti](#).

Publikace a webové stránky Evropské komise:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=cs>

Kontakty, které se mi mohou hodit

Státní úřad inspekce práce

Kolářská 451/13
746 01 Opava

ČESKÁ REPUBLIKA

<http://www.suip.cz/>

[Střediska nemoci z povolání](#) – úplný seznam pro celou ČR

V rámci EU je styčným místem pro pracovní úrazy a nemoci z povolání:

Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group

Brněnská 634

664 42 Modřice

ČESKÁ REPUBLIKA

<http://www.koop.cz>

V rámci ČR je styčným místem pro pracovní úrazy a nemoci z povolání:

Česká pojišťovna a.s.

P.O.Box 305

601 00 Brno

ČESKÁ REPUBLIKA

www.ceskapojistovna.cz

<http://www.bozpinfo.cz/> - informační portál věnovaný bezpečnosti práce

Důchod a pozůstalý

Starobní důchody

Tato kapitola vysvětluje, jak vypadá systém starobních důchodů v České republice. Objasňuje, kdo má právo o důchody žádat, jaké podmínky musí splnit. Přibližuje systém výpočtu výše důchodu. Starobní důchody jsou určeny občanům členských zemí EU, kteří se v České republice účastnili důchodového pojištění.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- starobní důchod;
- předčasný starobní důchod.

V jaké situaci mohu žádat?

Starobní důchod je základní pojistnou dávkou určenou k zajištění životních potřeb seniorů. Vyplácí se měsíčně od doby vzniku nároku až do konce života. Pobírá jej více než 99 % všech občanů po dosažení příslušného věku.

K výplatě starobního důchodu je třeba splnit dvě základní podmínky:

- dosáhnout důchodového věku;
- dosáhnout předepsaného počtu let úhrady důchodového pojištění.

Důchodové pojištění je pro naprostou většinu výdělečně činných občanů v České republice povinné. Výjimku tvoří příjmy některých povolání (služební důchody), z nichž se nemusí pojištění platit.

Důchodový věk a předepsaný počet let pojistného se u různých osob liší. Faktory, které hrají roli, jsou:

- rok narození;
- pohlaví;
- počet dětí.

Předčasný starobní důchod je forma starobního důchodu. Přiznává se žadatelům, kteří ještě nedosáhli důchodového věku, ale chtějí odejít do důchodu. I tato dávka má své věkové hranice.

Vyplácená částka je v důsledku předčasné žádosti nižší. Žadatelův starobní důchod je v tomto případě trvale krácen.

Jaké podmínky musím splňovat?

Starobní důchod

Důchodový věk

Hlavní podmínkou pro přiznání starobního důchodu je dosažení důchodového věku. Důchodový věk závisí na datu narození, pohlaví a počtu dětí. U lidí narozených před rokem 1936 platí:

Pohlaví a počet dětí	Důchodový věk
Muži (počet dětí nehraje roli)	60 let
Bezdětné ženy	57 let
Ženy s jedním dítětem	56 let
Ženy se dvěma dětmi	55 let
Ženy se třemi či čtyřmi dětmi	54 let
Ženy s pěti a více dětmi	53 let

U lidí narozených mezi roky 1936-1971 hranice důchodového věku postupně stoupá. U každé kategorie jiným způsobem. Postupně se rozdíly dané pohlavím a počtem dětí srovnávají. ([Tabulka věku odchodu do důchodu pro tyto kategorie a osoby.](#)) Věk odchodu do důchodu pro všechny osoby narozené po roce 1971 je 65 let ve všech kategoriích.

Potřebná doba pojištění

Také potřebná doba pojištění se mezi lety 2010 a 2018 postupně zvyšovala.

Od roku 2019 je požadovaný počet dob pojištění 35 let. Pokud osoba, která odchází do důchodu, překročí zákonný důchodový věk pro muže alespoň o 5 let, je potřebná doba pojištění kratší, tj. 20 let (nebo 15 bez náhradních dob).

V rámci EU, Evropského hospodářského prostoru, Švýcarska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku* se aplikuje princip sčítání dob pojištění. Do požadované minimální doby pojištění se tak započítávají doby získané podle legislativy v těchto zemích.

Předčasný starobní důchod

Přiznává se v případě, že žadatel:

- splňuje požadovaný počet let pojistného (stejně jako v případě starobního důchodu);
- splňuje předepsaný věkový limit;
- není výdělečně činný.

Věková hranice pro odchod do předčasného důchodu je stanovena ve dvou kategoriích.

Pokud je důchodový věk pojištěnce nižší než 63 let, smí odejít do předčasného důchodu maximálně o tři roky dříve.

Pokud je důchodový věk pojištěnce vyšší než 63 let a osobě je alespoň 60 let, smí odejít do předčasného důchodu maximálně o pět let dříve.

Příklad:

Důchodový věk pojištěnce	Možnost odejít do předčasného důchodu
62 let	59 let
63 let	60 let
65 let	60 let

Předčasný starobní důchod se nevyplácí, pokud osoba vykonává výdělečnou činnost nebo je příjemcem podpory v nezaměstnanosti nebo dávek při rekvalifikaci.

*Každý případ je třeba posoudit individuálně, aby se určilo, zda osoba spadá do oblasti působnosti článku 30 dohody o vystoupení, a tedy se na ni vztahují koordinací nařízení EU, nebo zda spadá do oblasti působnosti situací popsaných v článku 32 Dohody o vystoupení a/nebo spadá pod vnitrostátní právní předpisy a Protokol o koordinaci sociálního zabezpečení připojený k Dohodě o obchodu a spolupráci.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Starobní důchod

Je pobírán měsíčně a skládá se ze dvou částí:

- základní výměra;
- procentní výměra.

Základní výměra je pevně dána pro všechny důchody. Pro rok 2023 činí 4 040 Kč měsíčně.

Procentní výměra se stanovuje individuálně. Výpočet je poměrně složitý a provádějí ho pracovníci České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) především na základě osobního vyměřovacího základu žadatele (viz Slovník pojmů níže) a jeho záznamů o pojistném.

Od ledna 2023 se k procentní výměře důchodu připočítává bonus za každé vychované dítě (500 Kč v roce 2023). Minimální výše procentní výměry je stanovena na 770 Kč. Minimální starobní důchod v České republice tedy je:

Základní výměra	Procentní výměra	Minimální starobní důchod
4 040 Kč	770 Kč	4 810 Kč

Individuální výši starobního důchodu je možné spočítat pomocí [důchodové kalkulačky](#) na stránkách MPSV nebo důchodové kalkulačky na webových stránkách ČSSZ. Tyto výpočty jsou pouze orientační.

Lidé, kteří po dosažení důchodového věku chtějí dále pracovat, mají možnost:

- vykonávat výdělečnou činnost a nepobírat starobní důchod, vykonávat výdělečnou činnost a pobírat jednu polovinu starobního důchodu;
- vykonávat výdělečnou činnost a pobírat celý starobní důchod.

Ve všech případech se starobní důchod vzhledem k odváděnému pojistnému nadále navyšuje.

Existuje několik situací, v nichž se starobní důchod počítá jiným než standardním způsobem, například pobírá-li žadatel před dosažením důchodového věku invalidní důchod.

Stejně tak dává zákon možnost pobírat starobní důchod i lidem, kteří dosáhli důchodového věku o 5 let vyššího, než je stanovený věk odchodu do důchodu pro muže stejného data narození, ale nemají dostatečný počet let pojištění (tzv. odložený starobní důchod).

Detailní vysvětlení těchto situací a výpočty výše důchodů lze najít v zákonech o důchodovém pojištění a na [webových stránkách](#) ČSSZ.

Předčasný starobní důchod

Výpočet výše této dávky je podobný jako u starobního důchodu. Základní výměra je stanovena na 4 040 Kč a procentní výměra se vypočítá stejně.

Následně se ovšem výpočtový základ snižuje za každých 90 dnů, které žadateli chybějí ode dne odchodu do předčasného důchodu do dosažení důchodového věku. Čím dříve odchází, tím vyšší redukci dávka podléhá.

Příklad redukce oproti běžnému důchodu:

Muž odešel ze zaměstnání do předčasného důchodu 26. dubna 2020, tři roky před dosažením důchodového věku. Jeho průměrný výdělek (osobní vyměřovací základ) činí 28 411 Kč.

- **Základní výměra před. důchodu k 26.4.2020: 3 490 Kč**
- **Procentní částka předčasného důchodu ke dni 26. dubna 2020: 9 947 Kč**
- **Předčasný starobní důchod od 26.4.2020: 13 437 Kč**
- **Indexovaná základní částka předčasného odchodu do důchodu dne 1. ledna 2023: 4 040 Kč**
- **Indexovaná procentuální částka předčasného odchodu do důchodu k 1. lednu 2023: 13 273 Kč**
- **Předčasný starobní důchod od 26.4.2023: 17 313 Kč**
- **Starobní důchod, který by muž normálně pobíral 26. dubna 2023: 19 642 Kč**

Kde a jak žádat

O starobní důchod a předčasný starobní důchod se žádá osobně na [pobočkách České správy sociálního zabezpečení](#).

Žádat je možné nejdříve čtyři měsíce před vznikem nároku na důchod. Pracovníci ČSSZ spočítají výši důchodů podle konkrétní situace žadatele.

Doklady potřebné k žádosti lze najít na [webových stránkách](#) ČSSZ.

Stává se, že některou výdělečnou činnost z minulosti je třeba specificky doložit, protože ČSSZ o ní nemá záznam. Jako doklad mohou sloužit fotokopie zápočtových listů, výplatních pásek, potvrzení o zdanitelných příjmech apod.

Slovníček pojmů

- Základní výměra je pevná složka důchodu. V roce 2023 činí 4 040 Kč.
- Procentní výměra je pohyblivá složka důchodu, která se pro každého žadatele stanoví individuálně. O její výši rozhoduje příjem od roku 1986 a počet let důchodového pojištění.
- Důchodový věk je věk, v němž smí konkrétní člověk zažádat o starobní důchod. Stanoví se podle pohlaví, roku narození a v případě žen také počtu vychovaných dětí.
- Vyměřovací základ je přepočtený průměrný příjem od věku 18 let (od roku 1986). Starší příjmy se navyšují podle dnešní reálné hodnoty.

Formuláře, které mohou potřebovat

Žádost o starobní i předčasný starobní důchod se sepisuje spolu s pracovníky ČSSZ.

Není třeba předem vyplňovat žádné formuláře.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nerepresentují pohled Evropské komise:

- [Zákon o důchodovém pojištění](#);
- [Informace ČSSZ](#).

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU.

- [Odchod do penze v zahraničí: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257062860

[Klientské centrum ČSSZ pro informace o důchodech](#)

[Seznam poboček ČSSZ](#)

[Elektronické podatelny ČSSZ](#)

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčním právu 1/376 128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v České republice - Dávky pro pozůstalé

Tato kapitola vysvětluje, jaké v České republice existují dávky pro pozůstalé, kdo na ně má nárok a v jaké výši. Jsou určeny občanům členských zemí EU, kteří se v České republice účastní důchodového pojištění a splní stanovené podmínky minimální doby pojištění.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- vdovský důchod;
- vdovecký důchod;
- sirotčí důchod.

V jaké situaci mohu žádat?

Dávky pro pozůstalé jsou určeny dospělým, jimž zemřel manžel nebo manželka, a nezaopatřeným dětem, které ztratily jednoho nebo oba rodiče. Jde o dávky [důchodového pojištění](#). Slouží jako finanční podpora naplnění životních potřeb a zachování životní úrovně po ztrátě blízkého člena rodiny.

- Vdovský důchod náleží vdovám po zemřelém manželovi. Důchod může být vyplácen jeden rok, nebo delší dobu. Záleží na rodinné situaci vdovy. Doba pojištění zesnulého manžela ovlivňuje výši důchodu.
- Vdovecký důchod náleží vdovcům po zemřelé manželce. Může být vyplácen jeden rok, nebo delší dobu, podle rodinné situace vdovce. Výši důchodu ovlivňuje doba pojištění zemřelé manželky.
- Sirotčí důchod náleží dětem, kterým zemřel jeden z rodičů nebo oba rodiče nebo osoba, která měla dítě v náhradní rodinné péči. Nárok se týká jak nezletilých, tak zletilých dětí do 26 let věku, pokud jsou nezaopatřené (viz Slovníček pojmů).

Jaké podmínky musím splňovat?

Vdovský důchod

Vyplácí se vdovám v případech, pokud jejich zesnulý manžel:

- pobíral starobní nebo invalidní důchod;

- ke dni úmrtí byl pojištěn dostatečně dlouhou dobu, aby měl nárok na invalidní důchod nebo splňoval podmínky pro přiznání starobního důchodu;
- zemřel následkem pracovního úrazu.

Vyžadovaná doba pojištění se liší zejména podle věku a data narození zemřelého. Přesněji ji vysvětlujeme v kapitolách o invalidních a starobních důchodech.

Vdovecký důchod

Podmínky manžela pro získání vdoveckého důchodu jsou stejné jako manželky u důchodu vdovského.

Sirotčí důchod

Nárok na sirotčí důchod má nezaopatřené dítě, jehož jeden nebo oba rodiče (nebo zákonný zástupce) zemřeli. Nárok na důchod ale nevzniká po smrti pěstouna nebo jeho manžela/manželky.

Stejně jako u vdovského/vdoveckého důchodu musel zesnulý rodič:

- pobírat starobní nebo invalidní důchod;
- ke dni smrti splňovat minimální dobu pojištění, aby měl v době smrti nárok na starobní nebo invalidní důchod;
- zemřel následkem pracovního úrazu.

V případě invalidního důchodu musí být minimální doba pojištění nejméně 1 rok v posledních 10 letech pro osoby starší než 28 let a alespoň 2 roky v posledních 20 letech před smrtí pro osoby starší než 38 let).

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Vdovský důchod

Skládá se ze dvou částí:

- základní výměry;
- procentní výměry.

Základní výměra je v roce **2023** pevně stanovená částka 4 040 Kč.

Procentní výměra se vypočítává jako 50 % z procentní částky starobního nebo invalidního důchodu (pro třetí stupeň invalidity), na něž by měl zemřelý manžel v den smrti nárok.

Vdova má na pobírání důchodu nárok jeden rok. Vyplácení může být dále prodlouženo, pokud žena:

- pečuje o nezaopatřené dítě;
- pečuje o dítě závislé na pomoci jiné osoby (zdravotní postižení od druhého stupně závislosti);
- pečuje o své rodiče nebo rodiče zesnulého manžela závislé na pomoci jiné osoby (od druhého stupně závislosti) a žijí ve společné domácnosti;
- je invalidní ve třetím stupni invalidity;
- dosáhla důchodového věku nebo věku o čtyři roky nižšího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození.

Nárok na vdovský důchod zaniká, pokud žena uzavře nové manželství. Zaniká také, pokud soud rozhodne, že vdova má podíl na smrti manžela jako pachatelka, spolupachatelka nebo účastnice trestného činu.

Vdovecký důchod

Výpočet a výše vdoveckého důchodu jsou stejné jako v případě důchodu vdovského. Stanoví jej součet základní výměry a procentuální výměry ze starobního či invalidního důchodu (pro třetí stupeň invalidity), na nějž by měla zemřelá manželka nárok.

Stejně jsou i podmínky prodloužení důchodu nad jeden rok.

Sirotčí důchod

Základní výměra 4 040 Kč plus procentní výměra (40 % ze starobního nebo invalidního důchodu (pro třetí stupeň invalidity), na nějž by měl rodič v den smrti nárok.

Pokud dítěti zemrou oba dva rodiče, má nárok na sirotčí důchod po každém z nich.

Nárok na důchod zaniká ve chvíli, kdy:

- příjemce dávky přestane být nezaopatřeným dítětem;
- dítě je osvojeno třetí osobou, která zemřelého rodiče zastoupí.

Kde a jak žádat

Pozůstalostní důchody vyřizují [pobočky České správy sociálního zabezpečení](#) podle místa bydliště.

Je třeba žádat o ně osobně.

Slovníček pojmů

- Nezaopatřené dítě je dítě do 26 let, které si z důvodu věku, studia nebo zdravotní situace nemůže zajistit prostředky na živobytí.
- Invalidita ve třetím stupni je zdravotní stav, při němž je schopnost člověka pracovat omezena o více než 70 %.

Formuláře, které mohou potřebovat

Žádost o vdovský, vdovecký a sirotčí důchod se sepisuje spolu s pracovníky ČSSZ.

Není třeba předem vyplňovat žádné formuláře.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Zákon o důchodovém pojištění](#);

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU:

- [Dávky pro pozůstalé: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257062860

[Klientské centrum ČSSZ pro informace o důchodech](#)

[Seznam poboček ČSSZ](#)

Zvláštní příplatky a příspěvky k důchodu

Tato kapitola popisuje příspěvky a příplatky k důchodům. Nárok na ně mají účastníci protifašistického odboje za druhé světové války, někteří lidé postižení komunistickým režimem a někteří pozůstalí po těchto osobách a po legionářích první světové války. Zpravidla musí jít o občany České republiky.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- příplatek k důchodu pro účastníky národního boje za vznik a osvobození Československa;
- zvláštní příspěvek k důchodu pro účastníky národního boje za vznik a osvobození Československa;
- příplatek k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem;
- jednorázová peněžní částka nahrazující příplatek k důchodu a zvláštní příspěvek k důchodu.

V jaké situaci mohu žádat?

Zvláštní příspěvky a příplatky k důchodu jsou určeny třem kategoriím lidí:

- účastníkům odboje za druhé světové války;
- obětem komunistického režimu;
- některým pozůstalým po odbojářích (i z první světové války) a obětech komunismu.

Žadat o ně mohou lidé, kteří splňují příslušné podmínky. Svou účast v odboji nebo perzekuci komunistickým režimem musejí doložit příslušnými dokumenty.

Jaké podmínky musím splňovat?

Příplatek k důchodu pro účastníky národního boje za vznik a osvobození Československa

Je určen:

- účastníkům odboje za druhé světové války (dále „odbojáři“);
- vdovám a vdovcům, kteří pobírají vdovecké či vdovské důchody po legionářích z první světové války nebo po odbojářích;
- pozůstalým dětem/sirotkům po odbojářích, kteří padli, byli popravení či zemřeli během věznění v době, kdy žadatelům ještě nebylo 18 let.

Zvláštní příspěvek k důchodu pro účastníky národního boje za vznik a osvobození Československa

Náleží:

- odbojářům, kterým byl důchod z titulu odboje vypočten zvláštním způsobem;
- lidem vězněným komunistickým režimem nejméně 12 měsíců, kteří byli později rehabilitováni (dále „politictí vězni“);
- lidem zařazeným komunistickým režimem do táborů nucených prací a dalších zařízení na dobu nejméně 12 měsíců (dále „politictí vězni“);
- politickým vězňům, jejichž omezení osobní svobody mělo trvat aspoň 12 měsíců, ale skončilo dříve ze zdravotních důvodů;
- vdovám a vdovcům po odbojářích a politických vězňích;
- účastníkům povstání v květnu 1945.

Příplatek k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem

Náleží:

- politickým vězňům;
- vdovám a vdovcům po politických vězních a po lidech, kteří zemřeli při pokusu o emigraci;
- pozůstalým dětem/sirotkům po politických vězních a po lidech, kteří zemřeli při pokusu o emigraci, jimž v době úmrtí rodiče nebylo 18 let.

Společnou podmínkou pro žadatele o všechny tři dávky je, že musejí mít státní občanství České republiky.

Další podmínkou je:

- u politických vězňů pobírání starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně;
- u vdov a vdovců po politickém vězni pobírání vdovského nebo vdoveckého důchodu;
- u sirotčího důchodu pobírání jakéhokoliv důchodu z českého důchodového pojištění.

Jednorázová peněžní částka nahrazující příplatek k důchodu a zvláštní příspěvek k důchodu

Je určen pro kompenzaci lidem, kteří mají nárok na některou ze tří dávek uvedených výše, zároveň však nepobírají adekvátní důchod z českého důchodového pojištění (zpravidla proto, že nejsou českými občany).

Vyplácí se po dosažení věku 65 let s výjimkou vdov a vdovců, kteří mají nárok dříve.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Příplatek k důchodu pro účastníky národního boje za vznik a osvobození Československa

Vyplácí se spolu s důchodem, tedy měsíčně. Jeho výše se vypočítává podle počtu měsíců, které žadatel (respektive jeho příbuzný) v odboji strávil.

Za každý započatý kalendářní měsíc strávený v odboji přísluší:

- 50 Kč: Odbojářům
- 25 Kč: Vdovám a vdovcům
- 20 Kč: Sirotkům

Vždy však celkem nejméně 200 Kč.

Příplatek k důchodu se zvyšuje v případě odbojářů, kteří padli v boji.

A to o měsíční částku:

- **3 000 Kč Pro vdovu či vdovce**
- **2 400 Kč Pro sirotka**

Zvláštní příspěvek k důchodu pro účastníky odboje

Vyplácí se měsíčně ve dvou pevně stanovených výších:

- **2 500 Kč Odbojářům a politickým vězňům**
- **1 250 Kč Vdovám, vdovcům a účastníkům květnového povstání**

Příplatek k důchodu pro zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem

Žadateli náleží především měsíční částka násobená počtem měsíců, které on nebo jeho příbuzný strávil ve vězení.

50 Kč	Politickému vězni
25 Kč	Vdově či vdovci po politickém vězni
20 Kč	Sirotkovi po politickém vězni

Příplatek se může zvýšit o pevnou měsíční částku.

Ta činí 3 000 Kč v případě:

- vdovy po politickém vězni, který byl popraven nebo zemřel ve vězení;
- vdovy či vdovci po člověku, který byl zabit při pokusu o emigraci.

nebo 2 400 Kč v případě:

- sirotka po politickém vězni, který byl popraven nebo zemřel ve vězení;
- sirotka po člověku, který byl zabit při pokusu o emigraci.

Jednorázová peněžní částka nahrazující příplatek k důchodu

Vyplácí se jednorázově. Počítá se jako 72násobek měsíční částky, která by žadateli v podobě příplatku nebo zvláštního příspěvku náležela, pokud by na ně měl nárok.

Kde a jak žádat

O příplatky a příspěvky k důchodu se žádá obvykle na [pobočkách České správy sociálního zabezpečení](#) v místě bydliště.

Formuláře, které mohou potřebovat

- [Všechny formuláře potřebné k žádostem o příplatky / zvláštní příspěvky k důchodu](#)

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nerepresentují pohled Evropské komise:

- [Zákon o ocenění účastníků národního odboje;](#)
- [Nařízení vlády o příplatku k důchodu ke zmírnění křivd způsobených komunistickým režimem;](#)
- [Zákon o jednorázové částce nahrazující příplatek / zvláštní příspěvek k důchodu.](#)

Publikace a webové stránky Evropské komise:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=cs>

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

225 08 Křížová 25

Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257066077

[Klientské centrum ČSSZ pro informace o důchodech](#)

[Seznam poboček ČSSZ](#)

[Konfederace politických vězňů](#)

Škrétova 6

120 00 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Český svaz bojovníků za svobodu

Legerova 22

120 49 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

[Československá obec legionářská](#)

Sokolská 33

120 00 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Pomoc v hmotné nouzi

Dávky hmotné nouze

Tato kapitola popisuje, jaké dávky existují v České republice pro zabezpečení základních životních potřeb nejchudších. Jejich smyslem je udržet minimální životní úroveň, zabránit sociálnímu vyloučení obyvatel s nízkými příjmy a motivovat je k aktivnímu úsilí o zajištění zdrojů pro životní potřeby.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- příspěvek na živobytí;
- doplatek na bydlení;
- mimořádná okamžitá pomoc.

V jaké situaci mohu žádat?

Pomoc v hmotné nouzi slouží jednotlivcům a rodinám s nízkými příjmy. Oprávněnými žadateli jsou lidé s nedostatečnými příjmy, kteří objektivně nejsou schopni zlepšit svoji situaci svým vlastním přičiněním.

Smyslem dávek je zajistit těmto lidem naplnění základních životních potřeb na úrovni, kterou společnost ještě považuje za přijatelnou. Pro určení této úrovně slouží tzv. životní a existenční minimum.

Dávky hmotné nouze pomáhají žadatelům s úhradou nejnutnějších nákladů na živobytí, tedy jídlo, ošacení a další základní potřeby. Pokrývají také náklady na bydlení.

V mimořádných případech je možné žádat o jednorázovou úhradu dalších nákladů.

Jaké podmínky musím splňovat?

Žadatelem je tzv. osoba v hmotné nouzi. Má nízký příjem, který nestačí na pokrytí základních potřeb a zároveň není objektivně schopna (z důvodu věku, zdravotního stavu nebo rodinné situace) jej vlastním přičiněním zvýšit. Nemá ani jiné prostředky či jinou možnost, jak svou situaci zlepšit, například prací, prodejem majetku, uplatněním nároků apod.

Některé okolnosti jsou s právem na pomoc v hmotné nouzi v rozporu. Dávky nepřísluší člověku, který:

- se nesnaží zlepšit svou situaci vlastním přičiněním, nepracuje a zároveň není v evidenci uchazečů o zaměstnání Úřadu práce;
- je v evidenci, ale odmítl nastoupit do nabízeného zaměstnání nebo se účastnit programu na jeho získání;
- je ve vazbě, detenci či výkonu trestu;
- byla mu uložena sankce za absentérství jeho dětí ve škole.

Příspěvek na živobytí

Získá jej jednotlivec nebo rodina, pokud jí po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nezbyvá tzv. částka na živobytí.

Ta se stanoví individuálně pro každého člověka v rodině po vyhodnocení jeho možností a snahy. Jako výchozí měřítko se používá existenční a životní minimum.

Jde-li o rodinu, jednotlivé částky na živobytí se poté sčítají.

Životní minimum je staveno takto:

Jedna osoba	4 860 Kč
První osoba v domácnosti	4 470 Kč
Další osoba v domácnosti	4 040 Kč

Nezaopatřené dítě do 6 let	2 480 Kč
Nezaopatřené dítě 6–15 let	3 050 Kč
Nezaopatřené dítě 15–26 let	3 490 Kč

Existenční minimum je stanoveno jako 3 130 Kč.

Doplatek na bydlení

Přísluší jednotlivci či rodině, které nestačí příjmy na pokrytí odůvodněných nákladů na bydlení obecně. Dávka se přiznává, pokud příjmy nedostačují ani poté, co byl rodině již přiznán příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a příspěvek na živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc

Mimořádná okamžitá pomoc je poskytována lidem, kteří se nacházejí v situaci, kterou je potřeba okamžitě vyřešit, to znamená v případě

- závažného ohrožení jejich zdraví;
- závažné mimořádné události, jako je přírodní katastrofa (povodeň, vichřice, zemětřesení, požár, jiná ničivá událost, ekologická nebo průmyslová havárie atd.) a další nepředvídatelné a neodvratitelné události ohrožující bydlení a/nebo základní potřeby;
- nedostatek prostředků na pokrytí jednorázových výdajů spojených s úředními dokumenty (např. správní poplatky za duplikáty osobních dokladů nebo v případě peněžní ztráty);
- nedostatek prostředků na pořízení nebo opravu základního vybavení nebo předmětů dlouhodobé spotřeby;
- nedostatek prostředků na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláváním nebo zájmovou činností (např. koníčky, mimoškolní vzdělávání apod.) nezaopatřených dětí nebo zajištění nezbytných činností sociálně-právní ochrany dětí;
- riziko sociálního vyloučení, např. u lidí, kteří byli propuštěni z vazby nebo z vězení, kteří po dosažení dospělosti opustili dětský domov nebo pěstounskou péči nebo kteří dokončili léčbu závislosti.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Příspěvek na živobytí

Počítá se jako rozdíl mezi stanovenou částkou na živobytí a příjmy rodiny po odečtení přiměřených nákladů na bydlení. Ty musejí být odůvodněné, maximálně do výše 30 % (v Praze 35 %) příjmu rodiny.

Příklad:

Částka na živobytí (2 dospělí + 4 děti 6–15 let)	20 710 Kč
Příjem rodiny	18 000 Kč
Náklady na bydlení	6 000 Kč
Příjem po odečtení nákladů	12 000 Kč
Příspěvek na živobytí	8 710 Kč

V některých případech je částka na živobytí rovna pouze výši existenčního minima:

- pokud žadatel dluží více než tři měsíce na výživném na své nezaopatřené děti;
- pokud mu byl v posledních šesti měsících ukončen pracovní poměr kvůli hrubému porušení povinností;

- pokud je po celý měsíc v péči zdravotnického zařízení.

Příspěvek na živobytí může být navýšen v případě, když zdravotní situace žadatele vyžaduje dietní stravování. Nejvíce o 2 200 Kč měsíčně. Přesnou tabulku navýšení lze najít na [webové stránce](#) Ministerstva práce a sociálních věcí.

Doplatek na bydlení

Jeho výše se stanoví tak, aby po zaplacení nákladů na bydlení zůstala rodině či jednotlivci stanovená částka na živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc

Výše dávky závisí na situaci žadatele.

Situace žadatele	Výše pomoci
Není v hmotné nouzi, ale vzhledem k nedostatku finančních zdrojů hrozí jemu nebo jeho dětem vážná zdravotní újma	Do 3 130 Kč
Mimořádná přírodní událost - povodeň, požár, apod. nebo jiné nepředvídané události	Do 72 900 Kč nebo 97 200 za 12 měsíců
Nedostatek prostředků na důležitý jednorázový výdaj (duplikát dokladů apod.)	Do výše nákladu
Nedostatek prostředků na nákup či opravu předmětu dlouhodobé potřeby	Do 48 600 Kč za rok
Nedostatek prostředků na vzdělávání a zájmovou činnost dětí	Do 48 600 Kč za rok
Ohrožení sociálním vyloučením (návrat z výkonu trestu, dětského domova apod.)	Do 1 000 Kč, max. 19 440 Kč za rok

Kde a jak žádat

O dávky hmotné nouze lze požádat osobně či písemně na krajských pobočkách a kontaktních pracovištích Úřadu práce v místě bydliště.

Slovníček pojmů

- Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.
- Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou na úrovni umožňující přežití. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let.

Formuláře, které mohou potřebovat

- [Žádosti o pomoc v hmotné nouzi](#) – všechny formuláře a vyžadovaná potvrzení najdete zde

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Zákon o pomoci v hmotné nouzi](#);
- [Zákon o životním a existenčním minimu](#);
- [Pomoc v hmotné nouzi](#) – informace o dávkách v hmotné nouzi z oficiální webové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí, v angličtině.

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU:

- [Sociální zabezpečení: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel. +420 844844803

kontaktni.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček ÚP:
<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčnickém právu 1/376

128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Webová stránka Ministerstva práce a sociálních věcí ČR – www.mpsv.cz

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost

V této kapitole se dozvíte, na jakou podporu mají v České republice nárok lidé, kteří ztratí práci.

Dávky v nezaměstnanosti a pomoc při hledání práce náleží občanům všech členských zemí EU, kteří byli naposledy zaměstnáni nebo byli OSVČ v České republice. Výše dávky se mění v závislosti na výši předchozího výdělku.

Vysvětlíme si, jak funguje:

- pomoc při hledání práce;
- podpora v nezaměstnanosti;
- rekvalifikace.

V jaké situaci mohu žádat?

O podporu v nezaměstnanosti a pomoc při hledání zaměstnání mohou žádat čeští občané a občané členských zemí EU, jejichž poslední výdělečná činnost se uskutečňovala v České republice a kteří mají bydliště v České republice a ztratili nebo hledají práci.

Nezaměstnaní, kteří se vrací z práce v zahraničí, mohou žádat o dávky v nezaměstnanosti v České republice, pokud měli v průběhu zaměstnání bydliště v České republice. Po registraci na oblastním pracovišti Úřadu práce příslušném pro jejich místo bydliště bude uchazečům o zaměstnání poskytnuta pomoc při hledání práce a zprostředkování informací o volných pracovních místech v České republice.

Jaké podmínky musím splňovat?

Pomoc při hledání práce

Uchazečem o zaměstnání se může stát kterýkoli občan členské země EU, který má bydliště v České republice nebo cizinec s povolením k trvalému pobytu v České republice, není zaměstnán ani nepodniká, respektive není osobou samostatně výdělečně činnou a může pracovat, pokud jeho měsíční výdělek nepřesahuje polovinu minimální mzdy.

Uchazeč o zaměstnání musí s Úřadem práce spolupracovat při hledání práce. Musí docházet na sjednané schůzky, musí hlásit veškeré skutečnosti, které jsou relevantní pro jeho registraci, a nemůže odmítnout zaměstnání zprostředkované Úřadem práce bez závažných důvodů. Pokud uchazeč o zaměstnání brání spolupráci s Úřadem práce, může být vyřazen z evidence.

Při zprostředkovávání zaměstnání je uchazečům o zaměstnání poskytována další podpora, pokud to vyžaduje jejich zdravotní stav, věk, zapojení do péče o dítě nebo jiné závažné důvody.

Takzvaní „zájemci o zaměstnání“ představují jinou kategorii. Lze je zaměstnat bez omezení a současně mohou být registrováni na úřadu práce a může jim být poskytována pomoc při hledání zaměstnání. Mohou být registrováni na libovolném úřadu práce v České republice a mohou být účastníky rekvalifikačních opatření. Zájemci o zaměstnání nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti.

Podpora v nezaměstnanosti

O finanční podporu v nezaměstnanosti může žádat pouze nezaměstnaná osoba, která je registrována jako uchazeč o zaměstnání.

Podmínkou nároku na dávky v nezaměstnanosti je, že uchazeč o zaměstnání byl alespoň 12 měsíců pojištěn z důvodu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti (náhradní doba zaměstnání se rovněž započítává) v průběhu rozhodného období (poslední 2 roky před zařazením do registru uchazečů o zaměstnání) (viz Slovníček pojmů). Uchazeč může žádat o dávky v nezaměstnanosti, pouze když nepobírá starobní důchod. Dalším důvodem pro

nepřiznání podpory v nezaměstnanosti je ukončení pracovního poměru z disciplinárních důvodů.

Rekvalifikace

O rekvalifikaci může žádat pouze člověk registrovaný jako uchazeč o zaměstnání nebo osoba registrovaná jako **zájemce o zaměstnání**. Při výběru vhodného zaměření rekvalifikace se přihlíží ke zkušenostem uchazeče, jeho věku a k situaci na trhu práce.

Registrovaní uchazeči o zaměstnání mohou také zažádat o příspěvky na rekvalifikaci.

Na co mám nárok a jak mám žádat?

Pomoc při hledání práce

Úřad práce uchazečům o zaměstnání zprostředkuje pravidelně aktualizované informace o volných pracovních místech v České republice a zejména v regionu, kde žadatel žije. Poskytuje jim poradenství a konzultace pro výběr zaměstnání.

Pokud jsou na trhu práce znevýhodněni, mají nárok na zvýšenou péči. Lidem se zdravotním postižením může Úřad práce zajistit pracovní rehabilitaci.

Podpora v nezaměstnanosti

Doba vyplácení podpory uchazečům o zaměstnání je následující:

- pět měsíců v případě osob mladších 50 let;
- osm měsíců v případě osob ve věku 50-55 let;
- jedenáct měsíců v případě osob starších 55 let.

Výše podpory v nezaměstnanosti a příspěvku na rekvalifikaci je stanovena jako procento z průměrného čistého měsíčního výdělku, v případě OSVČ závisí na posledním vyměřovacím základu a postupně klesá:

- 65 % v prvních dvou měsících;
- 50 % v následujících dvou měsících;
- 45 % ve zbývajícím období podpory.

Pokud člověk odešel z předchozího zaměstnání dobrovolně nebo po dohodě se zaměstnavatelem (nebyl tedy propuštěn a odešel bez závažného důvodu), pobírá dávku ve výši 45 % předchozí průměrné mzdy po celé období.

Maximální výše podpory, kterou stát uchazeči o zaměstnání poskytne, činí 0,58 % celostátní průměrné mzdy předchozího kalendářního roku. I člověk, kterému procentuálním výpočtem z předchozího platu vyjde částka vyšší, dostane jen tento finanční obnos.

Rekvalifikace

Uchazeč o zaměstnání a **zájemce o zaměstnání**, který se svým dosavadním profesním zaměřením nemůže sehnat volné pracovní místo, má právo na **rekvalifikaci**. Hradí, doporučuje a zprostředkuje ji Úřad práce.

Uchazeč a **zájemce o zaměstnání** se musí s příslušnou pobočkou Úřadu práce předem dohodnout a uzavřít smlouvu před započítáním rekvalifikačního kurzu. Může přijít i s vlastním návrhem rekvalifikačního kurzu. Pokud jej Úřad práce uzná jako smysluplný, proplatí uchazeči náklady.

Ze státních prostředků mohou být kromě kurzovného hrazeny také další výdaje spojené s rekvalifikací, například jízdné.

Uchazečům o zaměstnání, kteří se účastní rekvalifikačního kurzu, přísluší finanční podpora při rekvalifikaci. Činí 60 % z průměrné čisté měsíční mzdy, kterou pobíral ve svém posledním zaměstnání, v případě OSVČ z posledního vyměřovacího základu. Kumulace s podporou v nezaměstnanosti není možná.

Kde a jak žádat

Nezaměstnaná osoba musí být zaregistrována jako uchazeč o zaměstnání, aby mohla žádat o podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci. O podporu se žádá na [místně příslušných pracovištích Úřadu práce](#) v místě bydliště uchazeče o zaměstnání. Na sjednané schůzce s pracovníkem pobočky Úřadu práce musí být poskytnuty potřebné dokumenty.

Slovníček pojmů

- Osoba samostatně výdělečně činná označuje člověka, který má příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti (soukromý zemědělec, živnostník, umělec).
- Náhradní doba zaměstnání označuje dobu, kdy osoba nevykonává výdělečnou činnosti, ale která je brána v úvahu při rozhodování o přiznání podpory v nezaměstnanosti. Například jde o období péče o dítě do čtyř let nebo pobírání plného invalidního důchodu.
- Pracovní rehabilitace je určena pro osoby se zdravotním postižením. Jde o poradenství, přípravu na zaměstnání a vytváření podmínek, které pomohou člověku se zdravotním postižením získat a udržet si práci.

Formuláře, které možná budu potřebovat

- [Žádost o zprostředkování zaměstnání \(v češtině a ukrajinštině\);](#)
- [Žádost o zařazení do evidence zájemců o zaměstnání \(v češtině a ukrajinštině\);](#)
- [Žádost o podporu v nezaměstnanosti \(v češtině a ukrajinštině\);](#)
- [Formuláře pro pracovní rehabilitaci \(v češtině a ukrajinštině\);](#)
- [Další užitečné formuláře.](#)

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Práva a povinnosti uchazečů o zaměstnání \(v češtině, angličtině, ukrajinštině a ruštině\);](#)
- [Základní poučení uchazeče o zaměstnání \(v češtině, ukrajinštině a ruštině\);](#)
- [Rekvalifikace uchazeče o zaměstnání nebo zájemce o zaměstnání.](#)

V případě problémů dotýkajících se vašich práv využijte asistenční služby EU.

- [Nezaměstnanost a sociální zabezpečení: vaše práva v EU](#)

Kontakty, které se mi mohou hodit

Úřad práce České republiky (Úřad práce ČR, generální ředitelství)

Dobrovského 1278/25

170 00 Praha 7

Česká republika

Tel: +420 950180111

posta@uradprace.cz

Call centrum:

Tel. +420 844844803

Seznam krajských a místních poboček ÚP: <https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčním právu 1/376

128 01 Praha 2

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 221921111

Datová schránka: sc9aavg

Databáze akcí dalšího profesního vzdělávání: <http://www.eu-dat.cz>

Co se počítá po návratu ze zahraničí

Co se děje po návratu ze zahraničí

Tato kapitola vysvětluje situaci člověka, který se vrátil do České republiky po dlouhodobém pobytu v jiné členské zemi EU, Evropského hospodářského prostoru, ve Švýcarsku nebo ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku*. Dozvíte se, jakým způsobem se započítává pojistné, které odváděl v zahraničí.

*Každý případ je třeba posoudit individuálně, aby se určilo, zda osoba spadá do oblasti působnosti článku 30 dohody o vystoupení, a tedy se na ni vztahují koordinací nařízení EU, nebo zda spadá do oblasti působnosti situací popsaných v článku 32 Dohody o vystoupení a/nebo spadá pod vnitrostátní právní předpisy a Protokol o koordinaci sociálního zabezpečení připojený k Dohodě o obchodu a spolupráci.

Sociální pojištění a předpisy EU

Osoba dlouhodobě pracující a žijící mimo Českou republiku, přestává být součástí českého systému sociálního zabezpečení. Platí pro něj zákony země, kde žije a pracuje.

V ní přispívá do systému sociálního zabezpečení. Má nárok na čerpání dávek sociálního zabezpečení v nové zemi za stejných podmínek jako občané dané země – pokud jde o dávky, které jsou v rámci EU, Evropského hospodářského prostoru (Island, Norsko, Lichtenštejnsko), Švýcarska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku* koordinovány.

Po návratu do České republiky se bere v úvahu účast na pojištění v zahraničí.

Toto také platí i v případě [dalších zemí](#), s nimiž má Česká republika uzavřené smlouvy o sociálním zabezpečení.

Principem, jímž se tato praxe řídí, je tzv. sčítání dob pojištění. Hlavní význam má v případě nemocenského a důchodového pojištění a pojištění pro případ nezaměstnanosti, v jejichž případě hraje roli délka pojistného. Započítávají se do ní i platby provedené v zahraničí, pokud pro nárok na dávku nestačí pouze doby získané v ČR.

*Každý případ je třeba posoudit individuálně, aby se určilo, zda osoba spadá do oblasti působnosti článku 30 dohody o vystoupení, a tedy se na ni vztahují koordinací nařízení EU, nebo zda spadá do oblasti působnosti situací popsaných v článku 32 Dohody o vystoupení a/nebo spadá pod vnitrostátní právní předpisy a Protokol o koordinaci sociálního zabezpečení připojený k Dohodě o obchodu a spolupráci.

Jakých dávek se nárok týká?

Započítávání odvodů v zahraničí se týká především důchodového pojištění, nemocenského pojištění a pojištění pro případ nezaměstnanosti. Určité povinnosti při pobytu v cizině se vztahují také na zdravotní pojištění.

Zdravotní pojištění

Přihlásit se do systému zdravotního pojištění státu, kde občan ČR nově začal vykonávat pracovní činnost nebo do které se přestěhoval, je pro občana ČR při dlouhodobém pobytu v zahraničí povinné. Osoba pohybující se v rámci EU, Švýcarska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku* musí být vždy zdravotně pojištěna jen v jednom ze členských států EU. Před odjezdem se musí odhlásit z pojištění v Česku. Pokud to neudělá, může doba, kdy občan byl pojištěn v jiném státě, ale neodhlásil se z pojištění v ČR, považována za dluh na pojistném.

Nemocenské a důchodové pojištění

Doložení účasti v zahraničí je důležité zejména u dávek tohoto pojištění. Ovlivňuje je totiž počet let placení a výše odvedeného pojistného. A to v podobě minimální vyžadované délky pojistného nebo výpočtu výše dávky na základě odvedených plateb.

Doby pojištění v zahraničí se dokládají vždy v případech, kdy pro nárok nestačí doby získané v ČR.

Doby pojištění v zahraničí mohou mít vliv na:

- starobní důchod;
- invalidní důchod;
- vdovský, vdovecký a sirotčí důchod;
- peněžitou pomoc v mateřství;
- nemocenskou,
- dlouhodobé ošetřovné,
- podporu v nezaměstnanosti.

Nezaměstnanost

Po návratu ze zahraničí lze uplatňovat nárok na podporu v nezaměstnanosti. Obecně však platí, že dávky v nezaměstnanosti poskytuje stát, ve kterém člověk pracoval naposledy.

Pokud osoba žádá o podporu v nezaměstnanosti v zahraničí, může být podpora exportována do České republiky, jestliže chce novou práci hledat v České republice. Přes hranice se však podpora v nezaměstnanosti vyplácí nejdéle tři až šest měsíců. O export dávky může osoba žádat až po jednom měsíci pobírání podpory v zahraničí, jestliže je osoba také výpomocně registrována na českém Úřadu práce a v době žádosti plnila podmínky stanovené předpisy státu, který mu dávky vyplácí.

To se nevztahuje na osoby stále žijící v České republice, ale pracující v zahraničí (tzv. příhraniční pracovníky). Ti po ztrátě zaměstnání v zahraničí musí žádat o podporu v nezaměstnanosti v ČR. Příhraniční pracovníci jsou oprávněni pobírat podporu v nezaměstnanosti, pokud úřad práce rozhodne, že si po dobu takové výdělečné činnosti udrželi bydliště v ČR. Započítává do ní doby pojištění v nezaměstnanosti získané ve státě poslední výdělečné činnosti.

*Každý případ je třeba posoudit individuálně, aby se určilo, zda osoba spadá do oblasti působnosti článku 30 dohody o vystoupení, a tedy se na ni vztahují koordinační nařízení EU, nebo zda spadá do oblasti působnosti situací popsaných v článku 32 Dohody o vystoupení a/nebo spadá pod vnitrostátní právní předpisy a Protokol o koordinaci sociálního zabezpečení připojený k Dohodě o obchodu a spolupráci.

Co musím udělat?

Po návratu do České republiky je nutné kontaktovat zdravotní pojišťovnu a obnovit pojistný vztah. Pojistník musí doložit, že se účastnil pojištění v zahraničí. Před návratem se proto doporučuje požádat příslušnou zahraniční pojišťovnu o vystavení formuláře E104, SEDu S041 nebo jiného potvrzení, které dokládá účast v tamním systému.

Kontaktní pracoviště Úřadu práce může kontaktovat člověk, který si přeje hledat jeho prostřednictvím nové zaměstnání.

Českou správu sociálního zabezpečení není třeba kontaktovat bezprostředně po návratu do ČR. Záznamy pojistného si příslušné úřady vymění mezi sebou po podání žádosti o dávku. V ní je ovšem nutné uvést, v které zemi a v jakém období člověk pracoval. Doklady o pojištění v zahraničí se doporučuje uchovat.

Formuláře, které mohou potřebovat

- [Formuláře pro migraci v rámci Evropské unie](#)

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Příručka pro migrující osoby;](#)
- [Přehled dokumentů pro migraci v rámci Evropské unie.](#)

Publikace a webové stránky Evropské komise:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=cs>

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257066077

[Klientské centrum ČSSZ pro informace o důchodech](#)

[Elektronické podatelny ČSSZ](#)

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel. +420 844844803

kontaktni.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček

ÚP: <https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

SOLVIT centrum pro Českou republiku (řeší problémy vzniklé nesprávnou aplikací evropského práva)

E-mail: [mailto: solvit@mpo.cz](mailto:solvit@mpo.cz)

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Na Františku 32

110 15 Praha 1

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 224221701

Email: <mailto:solvit@mpo.cz>

Faktické bydliště

Faktické bydliště

Tato kapitola vysvětluje termín faktické bydliště a jeho význam pro sociální zabezpečení v České republice. Faktické bydliště je rozhodujícím prvkem pro nárok na dávku sociálního zabezpečení, která není vázaná na pojištění. Má přednost před oficiálním trvalým pobytem. Ten může mít člověk v jiné zemi, než ve které má faktické bydliště – tedy kde reálně pobývá.

Dozvíte se, jak se posuzuje naplňování podmínky faktického bydliště a jaké nároky z něj vyplývají.

Mám faktické bydliště v České republice?

Podle koordinačního nařízení Evropského parlamentu a Rady mají občané EU žijící v jiné členské zemi stejná práva v oblasti sociálního zabezpečení jako její vlastní občané. V přístupu k některým dávkám jim nesmí bránit podmínka občanství ani podmínka trvalého pobytu.

Pro účely posouzení, zda člověk v České republice skutečně žije, se používá princip faktického bydliště. Není totožný s trvalým pobytem ani s pronájmem či vlastnictvím nemovitosti na území ČR.

Faktickým bydlištěm se rozumí, že Česká republika je pro jednotlivce nebo rodinu centrem jeho/jejích zájmů. Předpokládá se nějaká vazba na Českou republiku – např. člověk v zemi už nějakou dobu žije; má zde rodinu; práci; své zájmy či do budoucna plánuje dlouhodobě žít v ČR.

Faktické bydliště posuzují pracovníci instituce, která rozhoduje o konkrétní dávce. Ve většině případů tedy kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR, zdravotní pojišťovny a Česká správa sociálního zabezpečení.

Zohledňují přitom více faktorů, například zda žadatel:

- je v ČR zaměstnán, podniká tu nebo studuje;
- bydlí v ČR, ať už v pronájmu, nebo v nemovitosti v osobním vlastnictví;
- je přihlášen do systému důchodového a zdravotního pojištění;
- jeho děti navštěvují školní či předškolní zařízení;
- je registrován u všeobecného praktického lékaře, gynekologa, zubaře nebo dětského lékaře;
- má zřízen bankovní účet;
- účastní se jiných zájmových aktivit.

Ne všechny tyto podmínky musejí být pro přiznání faktického bydliště naplněny. Posuzují se jako celek.

Osoba, které má v České republice faktické bydliště může žádat o následující dávky a služby, jestliže splňuje příslušné podmínky stanovené českou legislativou:

- příspěvek na péči;
- podpora v nezaměstnanosti (respektive zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání);
- zdravotní péče;
- náhrada škod v případě pracovních úrazů;
- dávky hmotné nouze (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc);
- dávky ze systému státní sociální podpory (přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, pohřebné, porodné);

- dávky péstounské péče (odměna péstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení péstounské péče);
- dávky pro osoby se zdravotním postižením (příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku, průkaz osoby se zdravotním postižením).

Pokud české právní předpisy vyžadují minimální doby účasti na pojistném, započítává se do nich doba, po kterou člověk byl pojištěn v jiných členských zemích EU.

Znám svoje práva

Tyto odkazy nevedou na stránky Evropské komise a nereprezentují pohled Evropské komise:

- [Příručka pro migrující osoby;](#)
- [Přehled dokumentů pro migraci v rámci Evropské unie.](#)

Publikace a webové stránky Evropské komise:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=cs>

Kontakty, které se mi mohou hodit

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

ČESKÁ REPUBLIKA

Call centrum: +420 257066077

[Klientské centrum ČSSZ pro informace o důchodech](#) (v češtině)

[Seznam poboček ČSSZ](#)

Úřad práce České republiky

Kontaktní poradenské centrum:

Tel. +420 844844803

kontaktni.centrum@mpsv.cz, callcentrum@mpsv.cz

Seznam kontaktních pracovišť a krajských poboček ÚP:
<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

SOLVIT centrum pro Českou republiku (řeší problémy vzniklé nesprávnou aplikací evropského práva)

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Na Františku 32

110 15 Praha 1

ČESKÁ REPUBLIKA

Tel. +420 224 221 701

E-mail: <mailto:solvit@mpo.cz>

http://ec.europa.eu/solvit/index_cs.htm

Obratíte se na EU

Osobně

Po celé Evropské unii se nachází stovky informačních středisek Europe Direct. Adresu nejbližšího střediska naleznete na internetové stránce: europa.eu/european-union/contact_cs

Telefonicky nebo e-mailem

Europe Direct je služba, která odpoví na vaše dotazy o Evropské unii. Můžete se na ni obrátit:

— prostřednictvím bezplatné telefonní linky: 00 800 6 7 8 9 10 11

(někteří operátoři mohou tento hovor účtovat),

— na standardním telefonním čísle: +32 22999696 nebo

— e-mailem prostřednictvím internetové stránky: europa.eu/european-union/contact_cs

Vyhledávání informací o EU

On-line

Informace o Evropské unii ve všech úředních jazycích EU jsou dostupné na internetových stránkách Europa na adrese: europa.eu/european-union/index_cs

Publikace EU

Publikace EU, ať už bezplatné, nebo placené, si můžete stáhnout nebo objednat na adrese: publications.europa.eu/cs/publications. Chcete-li obdržet více než jeden výtisk bezplatných publikací, obraťte se na službu Europe Direct nebo na místní informační střediska (viz europa.eu/european-union/contact_cs).

Právo EU a související dokumenty

Právní informace EU včetně všech právních předpisů EU od roku 1952 ve všech úředních jazykových verzích jsou dostupné na stránkách EUR-Lex na adrese: eur-lex.europa.eu

Veřejně přístupná data od EU

Portál veřejně přístupných dat EU (data.europa.eu/euodp/cs) umožňuje přístup k datovým souborům z EU. Data lze bezplatně stahovat a opakovaně použít pro komerční i nekomerční účely.

